

Kamu Yönetiminde Açık Veri Yönetimi ve Şeffaflık: ABD ve İngiltere Uygulamaları

Open Data Management and Transparency in the Public Administration: USA and England Practices

Yakup Karaca¹, Ayşe Yıldız Özsalmanlı²

¹Öğr. Gör., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Çine M.Y.O. Finans Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, yakup.karaca@adu.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-6902-4057

²Doç.Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi Bölümü, ayseyildiz@mu.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-9533-3478

MAKALE BİLGİSİ

Anahtar Kelimeler

Veri,
Açık Veri,
Büyük Veri,
Şeffaflık,
Hesap Verebilirlik

Makale Geçmişi:

Geliş Tarihi: 29 Aralık 2021
Kabul Tarihi: 21 Mart 2022

ARTICLE INFO

Keywords

Data,
Open Data,
Big Data,
Transparency,
Accountability

Article History:

Received: 29 December 2021
Accepted: 21 March 2022

ÖZET

“Açık veri”, herkesin kolay bir biçimde erişebilmesi, kullanabilmesi ve paylaşabilmesi için verilerin serbest bırakılmasını ifade etmektedir. Kamu hizmetlerinin iyileştirilmesi için önemli bir kavram olan “şeffaflık” ise, günümüzde “yönetişim”in temel özelliği olarak kabul edilmektedir. Özellikle son yıllarda veri temelli politikaların ortaya çıkışıyla birlikte şeffaflık ve verilerin açık hale getirilmesi arasındaki ilişki de gün geçtikçe artmaktadır. Kamu yönetimi verilerinin açık hale getirilmesi ve şeffaflık, hesap verilebilirliği sağlayan zincirin parçalarıdır. Dolayısıyla verileri açık hale getirmenin temel amaçlarından birisi şeffaflığı ve hesap verilebilirliği gerçekleştirmektir. Devletlerin uygulayacağı açık veri politikaları kendi içinde birçok avantajı barındırmaktadır. Kamu hizmetlerine yönelik vatandaşlardan geri bildirim alınması, daha kaliteli ve verimli bir hizmet sunumunun gerçekleştirilmesi, politika süreçlerine vatandaş katılımını artırarak demokratik altyapının güçlendirilmesi, kamu kurum ve kuruluşlarının performans ölçümünün kolaylaştırılması bunlardan bazılarıdır. Bu çalışmada önce, “açık veri”, “büyük veri” ve “şeffaflık” kavramları açıklanmakta, her üç kavramın kamu yönetiminde nasıl algılandığı belirtilmekte; ABD ve İngiltere’deki iyi uygulama örnekleri verilmektedir. Ayrıca açık veri ve şeffaflık açısından ülke uygulamaları konusunda literatüre bir katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

ABSTRACT

“Open data” refers to the release of data so that everyone can easily access, use and share it. “Transparency”, which is an important concept for the improvement of public services, is accepted as the basic feature of “governance” today. Especially in recent years, with the emergence of data-based policies, the relationship between transparency and making data open has been increasing day by day. Opening of public administration data and transparency are part of the chain that ensures accountability. Therefore, one of the main purposes of making data open is to realize transparency and accountability. Open data policies to be implemented by states have many advantages in themselves. Some of these are receiving feedback from citizens regarding public services, providing a better quality and efficient service, strengthening the democratic infrastructure by increasing citizen participation in policy processes, and facilitating the performance measurement of public institutions and organizations. In this study first, the concepts of “open data”, “big data” and “transparency” are explained, how three concepts are perceived in public administration; examples of good practice in the USA and England are given. In addition it is aimed to contribute to the literature on country practices in terms of open data and transparency.

Dünyada özellikle 1990’lı yıllardan itibaren teknolojik ve bilimsel gelişmelerin sosyal, kurumsal, hukusal, ekonomik vb. hayatın hemen her alanına nüfuz eden değişirici ve dönüştürücü etkisi ile karşılaşmaktadır. Yaşanan bu değişim ve dönüşüm ile devletlerin kamu yönetimlerinin örgüt yapısı ve fonksiyonel işleyişi de etkilenmektedir. Söz konusu

değişimlerin etkisiyle kamu yönetimlerinde “büyük veri”, “açık veri”, “açık devlet”, “veri temelli politika” gibi birçok yeni kavram önemli olmaktadır.

Yine 2020-2021 yıllarında tüm dünyada etkisi çok fazla yaşanan “Covid-19 pandemi sürecinde”, devletlerin “büyük veri yönetimi” ve “dijital devlet uygulamaları”na geçişte birbiriyle adeta rekabet eder duruma geldiği gözlenmektedir. Son yıllarda kamu yönetiminde teori ve uygulamada bu kavramlar önem kazanmıştır. Açık veri politikası çerçevesinde günümüzde birçok devletin yürürlüğe koyduğu bilgi edinme hakkı kanunu, e-imza kanunu başta olmak üzere birçok yasal düzenleme ile elektronik devlete geçiş projelerini tamamlamakta ve kamu kurumsal verilerini vatandaşlarının erişimine açmaktadırlar.

Verilerin herkesin erişimine ve kullanımına ücretsiz biçimde açılarak veriden değer üretilmesi olarak tanımlanabilen “açık veri” kavramı, devletlerin vatandaşlarla ilişki kurma biçimlerinde dönüşümler olarak algılanan, hükümetlerin açık yönetişime yönelik vaatlerinde anlamını bulmuştur. Burada açık veri kavramı, kamusal hizmet sunumunu iyileştirmek, politika yapıcılarının vatandaşlara kurumsal hesap verebilirliğini artırmak ve politikalarda daha iyi ve demokratik kararlar alınmasını sağlamak için, vatandaş katılımı gerçekleştirmeye yönelik bir mekanizma olarak benimsenmiştir. Açık veri, her ne kadar verilerin kullanımı ve yeniden kullanımının sağlanarak, veriden ekonomik değer yaratılması olarak ifade edilse de, öncelikli olarak kamu yönetiminde şeffaflığı sağlamanın bir aracıdır.

Esasen “açıklık / şeffaflık (transparency)”, 1980’li yıllardan günümüze kamu yönetiminde hizmet sunumunda öne çıkan bir kavramdır. 1990’lı yıllardan günümüze Uluslararası Şeffaflık Örgütü’nün iyi yönetim ilkelerini öne çıkartan “yönetişim” konusundaki akademik ve örgütsel çalışmaları, birçok ülke ve Türkiye’de literatürde ve devletin kamu yönetimi uygulamalarında benimsenmiştir.

Verilerin kamuya açılması ilkesine dayanan açık veri girişimleri, açık devlet girişimleri; politika yapıcılar, sivil toplum kuruluşları, akademisyenler, girişimciler vb. birçok paydaş tarafından üzerinde önemle durulan bir kavram haline gelmiştir. İlk uygulama örneği, 1766’daki “İsveç Bilgi Edinme Kanunu” ve modern anlamda ise ilk kez Sir Tim Berners Lee’nin “Web (World Wide Web)” çalışmasına dayanan açık veriyle ilgili, dünya çapında birçok girişim ve çaba yaşanmıştır. 2003 yılında Avrupa Komisyonu’nun “Kamu Sektörü Bilgilendirme Direktifi (Public Sector Information Directive)”, 2009 yılında ABD Başkanı Barack Hussein Obama’nın “Açık Veri Girişimleri”, 2011 yılında “Açık Devlet Ortaklığı (Open Government Partnership)” ve 2013 yılında gerçekleştirilen “G8 Açık Veri Sözleşmesi (G8 Open Data Charter)” gibi girişimler bunlardan bazılarıdır (Attard vd., 2016: 2605).

Kamunun gerçek zamanlı verilerden yararlanabilmesi için “Uygulama Programlama Arayüzleri (API)” tasarlanmış ve bu yönde birçok uygulama geliştirilmiştir. Ayrıca günümüzde “Nesnelerin İnterneti (IoT)” aracılığıyla çok büyük miktarda verinin toplanması ve paylaşılması devletlerin web sitelerinde ve açık veri portallarında paylaşılacak büyük bir devlet verisini ortaya çıkarmıştır. Gerek veri toplayan teknolojik cihazların ve uygulamaların gelişmesi, gerekse veri analitiğinin giderek daha fazla önem kazanması, toplumları ve özel/kamu kurumsal yönetimleri daha fazla değişime zorlamaktadır.

Dolayısıyla son yıllarda açık veri yönetimi ve şeffaflık çerçevesinde birçok ülkenin farklı düzeylerde örnek olabilir girişimleri vardır. ABD açık veri uygulaması olan “data.gov” adresinden elde edilen verilere göre, günümüzde 53 ülkenin 167 farklı bölgesinde açık veri politikası benimsenerek uygulamaya konulmuştur.

Tarifamızdan hazırlanan bu çalışmamızda öncelikle “açık veri”, “açık devlet”, “açık devlet girişimleri” ve “şeffaflık” kavramları üzerinde yapılan literatür taramalarının ardından, bazı gelişmiş ülkelerin kamu yönetiminde kurumsal yönetim politikaları açısından konu incelenmektedir. Bu çalışmamızda ise konu ile ilgili olarak kısaca farklı ülke uygulamaları ardından özellikle ABD ve İngiltere iyi uygulamaları ele alınmıştır. Çalışmanın sonunda bir değerlendirme şeklinde sonuç kısmı hazırlanmıştır.

Bu çalışma ile açık veri, büyük veri yönetimi ve şeffaflık konusunda literatüre akademik bir katkı vermek ve açık veri yönetimi ve şeffaflık açısından iyi uygulama olarak öne çıkan ABD ve İngiltere’yi incelemek amaçlanmaktadır. Ayrıca bilimsel araştırmaya metodu, kaynak toplama ve inceleme açısından, bu ülkelerin resmi kurumsal belge ve verileri ile literatürüne dayandırıldığı ifade edilebilir.

Açık veri ve açık devlet verisi perspektifinde ülkelerin farklı olgunluk düzeyinde uygulama örnekleri bulunmaktadır. Çalışmada da incelendiği üzere devletlerin merkezi yönetim ve yerel yönetim düzeyinde hayata geçirdikleri açık veri portalları bunun örneklerinden birisidir. Türkiye’de ise kamu sektörü, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve tüm paydaşları kapsayacak şekilde açık veri çalışmalarının belirlenmesi ve açık veri kullanımının yaygınlaştırılması için kalkınma planlarına, ulusal strateji ve eylem planlarına bakıldığında açık veri uygulamalarını hayata geçirecek stratejilerin belirlendiği görülmektedir. Ancak uluslararası örneklerin benzeri bir biçimde oluşturulmuş merkezi bir veri portalı Türkiye’de bulunmamaktadır. Bu konuda “2016-2019 Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı”nda açık veri portalının hayata geçirilmesi amaçlanmıştır. Yine 11.Kalkınma Planı (2019-2023)’nda da şeffaflığı, hesap verebilirliği, katılımı arttırmak ve veri temelli yeni hizmetlerin

hayata geçirilmesine imkan sağlamak için mahremiyet ilkeleri çerçevesinde devlet verilerinin ulusal bir açık veri portalı oluşturularak paylaşılacağı vurgulanmıştır.

Ayrıca Türkiye'nin 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçmesiyle birlikte "1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkındaki Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" ile kurulan Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, kurumlar arası entegrasyon ve eşgüdümde görevli bir örgüt olarak çalışmalarına başlamıştır. 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 527. maddesinde açık veri kapsamında ulusal düzeyde strateji geliştirmek, açık veri portalını kurmak ve işletmek Dijital Dönüşüm Ofisi'ne verilen görev ve yetkiler arasındadır. Yine Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisinin de örgütlenmesi ve çalışmaları açık veri yönetimi ve dijitalleşmede çağa uyum sağlamak açısından çok önemlidir. Bir de 2000'li yıllarda başlatılan elektronik belge yönetimi, elektronik devlet uygulamaları, belediyelerde dijital belediyeçilik çalışmaları sürdürülmektedir. Ayrıca ülkemiz bir süredir ekonomik ve ticari faaliyetler sırasında dijital bankacılık ve ticari işlemler açısından dijital uygulamalarda ileri bir noktadadır. Tüm kamu kurum ve kuruluşlarında elektronik ortamda bilgi sorgulama ve belge paylaşımının ardından kamusal hizmet alma aşamasına her geçen gün daha da artan oranda geçilmektedir. Çalışmada esasen çalışmanın sayfa sayısı ve bölümlendirme gibi sınırlılıklarını aşmamak için, Türkiye'de açık veri yönetimi, şeffaflık, dijital dönüşüm ve dijital devlet yönetimine geçiş konusunda ayrıntılı bilgi ve değerlendirmelerde bulunulmamıştır. Bu konuda çalışmanın Türkiye kısmı ile ilgili birçok bildiri, rapor, makale, tez gibi çalışmaların olduğu görülmüştür. Kısacası burada Türkiye'de büyük veri yönetimi ve şeffaflık üzerinde yeni bir çalışma yapmak, başka bir makalenin konusu olduğu düşüncesiyle, bu çalışmanın kapsamında yer almamıştır.

1. AÇIK VERİ, BÜYÜK VERİ, AÇIK DEVLET VERİSİ VE ŞEFFAFLIK ÜZERİNE KAVRAMSAL BAKIŞ VE İLİŞKİLER

Dünyada 20.yüzyılın son dönemlerinde önce telekomünikasyon sonra bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişimler ve elektronik devlet yönetiminde kaydedilen başarıların hemen ardından karşılaştığımız "açık veri", "büyük veri", "açık devlet verisi" ve "şeffaflık" uygulamaları ile dijitalleşme süreci, devletlerin kamu yönetimlerinde adeta bir çığır açmıştır.

Bu kavramlar ve aralarındaki sıkı ilişkiler, tartışılmaz ve geri dönülmez biçimde kamu yönetimi örgütsel yapılarını ve kurumsal uygulamalarını etkilemektedir; çok hızlı ve daha derinden etkileyeceği de görülmektedir. Bu nedenle çalışmamızda öncelikle konu ile ilgili bu önemli kavramların tanımları ve temel özellikleri belirtilmektedir. Ayrıca bu kavramlar arasındaki mevcut ilişkiler konusunda da açıklamalarda bulunulmaktadır.

1.1. Açık Veri ve Evrensel Katılım Kavramı

"Açık veri"; herkes tarafından ücretsiz bir biçimde kullanılabilen, yeniden kullanılabilen ve dağıtılabilen veri demektir. Açık verinin tam olarak neyi ifade ettiği hususunda şu üç olgu üzerine inşa edilmiştir (Open Knowledge Foundation, 2012: 6):

- **Kullanılabilirlik ve erişim:** Veriler, bir bütün olarak kullanılabilir ve erişilebilir olmalıdır.
- **Yeniden kullanım ve dağıtım:** Veriler, yeniden kullanım ve dağıtımına izin veren koşullar altında sağlanmalıdır.
- **Evrensel katılım:** Verileri herhangi bir kullanım sınırlaması olmaksızın herkes kullanabilmelidir. Veriler, çalışma grupları ya da kişiler arasında herhangi bir ayırım yapılmadan yeniden kullanılabilmeli ve yeniden dağıtılabilmelidir.

"Veri"nin önündeki "açık (open)" kelimesinin ne anlama geldiği ve bu tanımın neden kullanıldığı konusu ise, verinin teknik, hukuki ve birlikte çalışabilirlik boyutlarıyla ilgilidir. Teknik olarak açıklık, verinin makineler tarafından okunabilirliğini ifade etmektedir. Hukuki olarak açıklık, veri lisanslamasını ifade etmektedir (Kaya Bensghir, 2017: 86). "Birlikte çalışabilirlik" ise çeşitli sistem ve kuruluşların birlikte çalışma yeteneğini ifade etmektedir. Açık veride birlikte çalışabilirlik önemlidir. Çünkü, farklı bileşenlerin birlikte çalışmasına izin verir ve büyük karmaşık sistemleri inşa etmek için önemsenir (Open Knowledge Foundation, 2012: 6).

Açık veriyle ilgili literatürde çeşitli tanımlar mevcuttur. Ancak açık verinin iyi anlaşılabilmesi için verileri açık yapan olguların üzerinde durmak gereklidir. Bu yönde "Sebestopol İlkeleri (Sebestopol Principles)"¹, verileri "açık veri yapan olguların ne olduğunu detaylandırmaktadır. Bu ilkeler şunları içermektedir (Malamud vd., 2007):

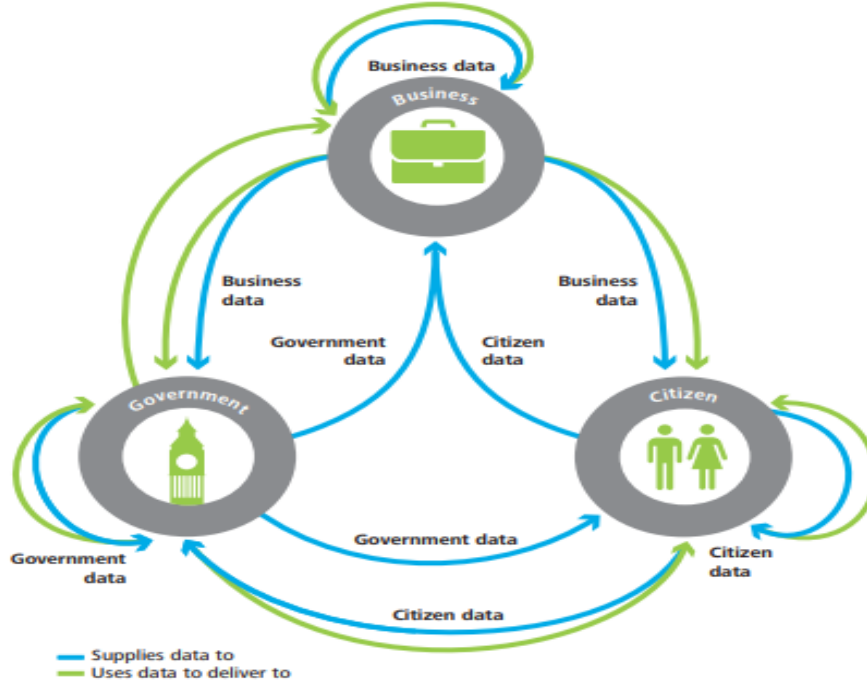
¹2007 yılında ABD'nin Kaliforniya eyaletinde yer alan Sebestopol şehrinde bir araya gelen 30 açık devlet savunucusunun verileri "açık veri" yapan şeyin ne olduğunu detaylandırmak için belirlediği ilkelerdir.

- Veriler birincil olmalıdır.
- Veriler eksiksiz olmalıdır.
- Veriler gerçek zamanlı olmalıdır.
- Veriler erişilebilir olmalıdır.
- Veriler makine tarafından okunabilir olmalıdır.
- Veriye erişimde ayrımcılık olmamalıdır. Veriler hiçbir bir kısıtlama olmaksızın herkes tarafından kullanılabilir olmalıdır.
- Veri formatları, hiçbir varlığın özel denetiminin olmadığı biçimde kullanılabilir olmalıdır.
- Veriler makul gizlilik ve güvenlik kapsamında kısıtlanabilir. Ancak hangi verilerin yasal kısıtlamaya tabi olacağı konusunda sınırlar net olmalıdır. Herhangi bir kısıtlamaya tabi olmayan veriler açıkça kamu malı olarak işaretmelidir.
- Veriler mümkün olduğunca doğru olmalıdır.
- Veriler herhangi bir kullanım maliyeti taşımamalıdır.
- Veriler kalıcı olmalıdır. Veriler herhangi bir süreye tabi olmaksızın olabildiğince sabit bir veri formatında sunulmalıdır.

Elbette verilerin çoğu bu ilkeleri tam anlamıyla karşılayacak nitelikte olmayacaktır. Ancak veriler, bu kriterlerin büyük çoğunluğunu karşıladığı oranda açık olacaktır.

1.2. Açık Veri Ekosistemi ve Paydaş Görünümü

Açık verinin hedefleri, açık hükümeti gerçekleştirmek, özel sektör inovasyonunu² teşvik etmek, vatandaşlar ve diğer paydaşların katılımını teşvik etmekle ilgilidir. Bu nedenle, başarılı bir açık veri ekosisteminde Şekil 1’de görüldüğü üzere öne çıkan üç temel bileşen bulunmaktadır. Bunlar: devlet, iş dünyası (özel sektör) ve vatandaşlardır.

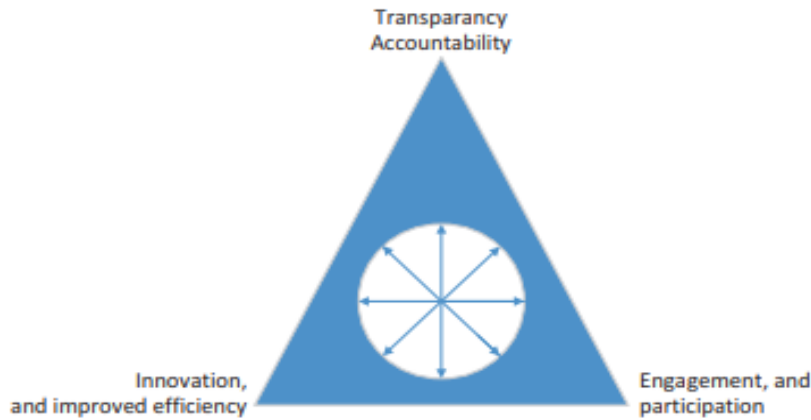
Şekil 1. Açık Veri Ekosistemi

Kaynak: (Deloitte Analytics, 2012: 9).

²Türk Dil Kurumuna (TDK) göre, “Değişen koşullara uyabilmek için toplumsal, kültürel ve yönetsel ortamlarda yeni yöntemlerin kullanılmaya başlanması, yenilik” anlamına gelmektedir (TDK, 2021).

Yukarıdaki ekosistemdeki her bir bileşen kendisine ve diğer bileşenlere veri sağlamaktadır. Buna karşılık devlet ve iş dünyası, tüm bileşenler tarafından talep edilen hizmetleri sunmak için sağlanan verileri kullanmaktadır. Ekosistem içerisindeki bileşenler tarafından sağlanan ve hizmet sunmak için kullanılan “açık devlet verileri (open government data)”, “açık iş verileri (open business data)” ve “açık vatandaş verileri (open citizen data)” olmak üzere üç açık veri kategorisi bulunmaktadır.

“**Açık Devlet Verileri (Open Government Data)**”, kamu kurum ve kuruluşları tarafından üretilen ve toplanan verilerdir. Devlet tarafından üretilen ve toplanan verilerin olağanüstü büyüklüğü; bu verileri özellikle kamunun şeffaflığının, hesap verilebilirliğinin sağlanmasına ve kamunun veriden katma değer yaratmasına bir kaynak olarak önemlidir. Açık devlet verileri, sosyal ve ekonomik kalkınma için güçlü bir kaldıraç niteliğindedir. Kamu hizmetlerinin tasarımı vatandaş odaklı bir yaklaşımla gerçekleştirilerek, kamu sektörü verimliliğini artırarak, kamu sektörü hesap verebilirliğini teşvik ederek, kamu yönetimi ve demokrasinin güçlendirilmesi için de kullanılabilir bir potansiyele sahiptir. Devletler, kamu-özel ve sivil aktörler tarafından açık devlet verilerinin kullanılabilirliği, erişilebilirliği; yeniden kullanımı ve dağıtımını sağlayarak daha kanıta dayalı politikalar tasarlayabilirler. Öte yandan aşağıda Şekil 2’de görüldüğü gibi verilerin kolay ve ücretsiz bir biçimde erişilebilir hale getirilmesi inovasyonu teşvik edebilir ve vatandaşların daha bilinçli kişisel kararlar almasını sağlayarak onların yaşam kalitelerini yükseltmesine yardımcı olabilir (OECD, 2017: 192).

Şekil 2. Açık Devlet Verilerinin Amaçları

Kaynak: (Charalabidis vd., 2018: 4).

Yukarıda belirtilen hususların yanında düzgün bir şekilde uygulanan açık devlet veri politikalarının kamu yönetimlerinde daha etkili kararların alınması ve hizmetlerin sağlanması, yolsuzluklara karşı koruma sağlanması, kamu yönetiminin denetiminin yapılabilmesi ve vatandaşların devlete olan güvenini geliştirmesi gibi önemli faydaları da bünyesinde barındırmaktadır.

“**Açık İşletme Verileri (Open Business Data)**”, özel sektör kuruluşları tarafından üretilen veya toplanan verileri ifade etmektedir. Verilerin açıklık ve kullanılabilirlik derecesi sektöre özgü kısıtlamalara tabidir (Charalabidis vd., 2018:75).

“**Açık Vatandaş Verileri (Open Citizen Data)**”, vatandaşların kişisel ya da kişisel olmayan verilerini ifade etmektedir. Vatandaşların sosyal medya platformlarında yapmış oldukları paylaşımlar bu tür verilere örnek gösterilebilir (Deloitte Analytics, 2012: 9). (Deloitte Analytics, 2012: 9). İnsanların dijital ortamlarda gerçekleştirdikleri tüm işlemler dijital bir ayak izi bırakmaktadır. Örneğin internette yapılan gezintiler, sosyal medya platformlarında paylaşılan ya da beğenilen içerikler, bir internet sitesi üzerinden yapılan online alışverişler dijital ayak izi olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla hayatımızın hemen her alanında her zamankinden daha fazla dijital ayak izi bırakılmaktadır. Böyle bir ortamda vatandaş verileri, kamu sektörüne ve özel sektöre muazzam bir değer sunma potansiyeline sahiptir. Bu tür verilerin doğru bir şekilde kullanımı ve paylaşımı ekonomiye, bir bütün olarak topluma büyük faydalar sağlayacaktır. İnovasyonu, üretkenliği ve ticareti arttırmak, kamu hizmet sunumunu iyileştirmek bu faydalardan bazılarıdır.

“Açık Veri Paydaş Görünümü”ne bakıldığında, verilerin açık hale getirilmesiyle ilgili birçok paydaş bulunmaktadır. Genellikle verileri paylaşan aktör, mutlaka verileri toplayan ya da verileri işleyen aktör değildir. Verilerden değer yaratılması sürecine birçok aktör dâhil olabilmektedir. Verilerin açılmasıyla ilgili bazı paydaşlar, yazılım sağlayıcılar gibi verilerin açılmasını desteklerken, diğer paydaşlar ise doğrudan dahil olmaktadır (Charalabidis vd., 2018: 4). Verilerin açık hale getirilmesi noktasında ana paydaşlar Tablo 1’de gösterildiği gibidir.

Tablo 1: Açık Veri Paydaş Görünümü: Temel Paydaşlar

Paydaşlar	Açıklamalar
Politikacılar	Genellikle açık veri politikaları tasarlamakta ve açık veri politikalarını gerçekleştirmek için kaynak ve bütçe tahsis etmektedirler.
Veri Toplayıcı	Bunlar kamu kurum ve kuruluşlarıdır. Ancak vatandaşlar ve işletmeler de veri toplayabilmektedir.
Veri İşleyici	Ham verilerin işlenmesi ve analiz edilmesi gerekmektedir. Bu noktada birçok kuruluşun verileri anlamlandırabilen veri analistleri vardır.
Veri Yayınlayıcı	Genellikle açık veri portallarında ancak uygulama programlama arayüzleri ve diğer yazılım araçlarını kullanarak verileri yayınlayan kuruluşlardır.
Altyapı Sağlayıcı	Verilerin güvenli bir şekilde, güvenilir ağ altyapısı üzerinden iletilmesini sağlayan kuruluşlardır.
Kamu ve özel sektör kurum/kuruluşları	Mevcut ürün ve hizmetlerine değer katmak için açık verileri kullanır ve verileri kendi avantajları için işleyip analiz edebilirler.
Vatandaşlar	Genellikle verilerin hedeflenen kullanıcılarıdır. Özellikle kamu politikası için karar alma süreçlerinde açık veriler kullanılabilir ve şeffaflığı sağlamak için bu süreçlere vatandaşlar dâhil edilebilir.
Yazılım Sağlayıcılar	Genellikle birçok yazılım sağlayıcı verileri toplamak, işlemek ve paylaşmak için görev almaktadır. Belgeleri yayımlamak üzere anonimleştirilen, verileri analiz eden, görselleştiren ve kullanılabilir hale getiren ayrı yazılımcılar bulunmaktadır.
Düzenleyiciler ve Ombudsman	Veri koruma ile ilgili mevzuata uyumu sağlamaktan sorumlu olabilmektedir.

Kaynak: Charalabidis vd., 2018: 5

1.3. Açık Veri (Open Data) ve Büyük Veri (Big Data) Kavramları İlişkisi

Şekil 1’de de gösterildiği gibi açık veri birçok bileşenden oluşmaktadır. Verilerin kaynağı kamu sektörü, özel sektör veya vatandaşlar olabilir. Dolayısıyla açık veri, verilerin ekosistem içerisindeki diğer aktörler tarafından kullanılmak üzere erişilebilir hale getirilmesi durumudur.

“Büyük veri” ise hacim (volume), hız (velocity), doğruluk (veracity), çeşitlilik (variety), değer (value) gibi “v”lerle karakterize edilen bir kavramdır (Hadi vd., 2015: 19-20). Büyük verinin özü geleneksel yöntemlerle ele alınamayan verilerle ilişkili olmasıdır. Büyük veri, verinin değerinin ortaya çıkarılabilmesi için ihtiyaç duyulan büyük veri analitiği ile ilişkilidir. Fakat büyük veri ve açık veri birbirleriyle yakından ilişkili olmalarına rağmen aynı şey değildir. Çünkü büyük veri verinin hacmi, çeşitliliği, hızı vb. durumlarla karakterize edilirken, açık veri ise verinin kullanılabilirliği ve dağıtılabilirliği ile karakterize edilmektedir (Charalabidis vd., 2018: 4-5).

1.4. Açık Veri ve Şeffaflık Kavramları İlişkisi

Yeni Kamu Yönetiminin etkisiyle hayata geçirilen reformların temeli; modern devlet yönetiminde açıklık, şeffaflık, hesap verebilirlik, vatandaş taleplerine duyarlılık ve katılım gibi kavramları daha geniş bir çerçevede ele alan yönetim ilkelerine odaklanmaktadır. Yeni Kamu Yönetimi yaşkalımının etkisiyle şeffaflık ve hesap verebilirlik kapsamında devlet verilerinin kamuya açılması da gündeme gelen konulardan birisi olmuştur. Dolayısıyla dijitalleşmenin de etkisiyle birlikte kamu yönetiminde şeffaflık, hesap verebilirlik, veriden ekonomik değer sağlama, kamu politikası karar alma süreçlerinde katılımı arttırma, demokrasi taleplerini karşılama gibi yeni bir girişim başlamıştır. Açık yönetim, açık devlet gibi kavramlarla ifade edilen bu girişim devlet verilerinin yönetimlerde şeffaflık, hesapverebilirlik, kamu hizmet sunumunun iyileştirilmesi amacıyla dijital platformlarda erişilebilir bir biçimde paylaşılması ve paylaşılan verilerin yeniden kullanımının sağlanması olarak ifade edilmektedir (Eroğlu, 2018: 463). Kamu yönetiminde şeffaflık, hesap verebilirlik ve açıklık gibi yönetim ilkeleri çerçevesinde şekillenen modern yönetimler, verilerini açık ve erişilebilir bir hale getirmektedirler. Ayrıca açık veri girişimleri olarak ifade edilen bu gelişmeler; bilgi edinme hakları, kişisel verilerin gizliliği gibi konularda çıkarılan yasal altyapılarla desteklenmektedir.

Dolayısıyla şeffaflık ve açık veri kavramları genellikle dijital uygulamaların ortaya çıkması ve dijital platformlar aracılığıyla ham verilerin paylaşılması dâhil, çevrimiçi kamu hizmetlerinin hayata geliştirilmesi gibi çeşitli yönleri kapsayan açık devlet çerçevesinde ele alınmaktadır. Ayrıca şeffaflık; paydaşların açık verilere yalnızca erişim sağlayabilmeleri değil, aynı zamanda bu verileri kullanmaları, yeniden kullanmaları ve dağıtmaları içinde etkinleştirilmesini ifade etmektedir (Attard vd., 2016: 2605).

Şeffaflık, hükümetlerin vatandaşlara karşı sorumlu olmalarını ve kamudaki yolsuzluk risklerinin kontrol altında tutulmasını sağlamada kritik bir rol sahiptir. Açık verilerle kamu yönetiminde etkili bir şeffaflık sağlamak, ilgili veri setlerinin kamuya erişilebilir hale getirilmesini içermektedir. Ancak paylaşılan veriler doğru ya da gerçek zamanlı değilse veriye dayalı şeffaflık sağlama potansiyeli kaybolabilir. Ayrıca veriye dayalı etkili bir şekilde şeffaflık sağlanması, toplumun genelinde mevcut verileri kullanma kapasitesini de gerektirmektedir.

Kamu yönetimlerinin karar alma süreçlerine ilişkin tüm bilgilerin açıklanmasını gerektiren açık veri hareketi, şeffaflığın bir biçimi olarak kabul edilmekte hatta şeffaflığın kendisi olarak tanımlanmaktadır (Cahlikova ve Mabilard, 2019: 3).

Aikins ve Krane’e göre açık veri ve şeffaflık kavramları birbiriyle örtüşmektedir:

“Vatandaş katılımını artırmak için internet teknolojilerin kullanılması; vatandaşların kamuya açık bilgilere erişmesine ve kamu görevlileriyle etkileşime girmesine izin vererek, kamu görevlilerinin vatandaşlara hesap verebilirliğini teşvik ederek, daha kaliteli hizmet sunumunun gerçekleştirilmesini ve demokratik yönetişimin geliştirilmesi noktasında büyük umutlar vaat etmektedir” (Aikins ve Krane, 2010: 87-88).

Ayrıca Shepherd’e göre de açık veri, çoğu ülkede çıkarılan “Bilgi Edinme Hakkı Yasaları (Access to Information Act)” temelinde idari belgelere erişim noktasında artan isteğin yarattığı şeffaflık ve hesap verebilirlik kültürüyle yakından ilişkilidir (Shepherd, 2015: 716-717).

Özetle, şeffaflık ve açık veri kavramları genellikle birlikte ele alınmaktadır. Her iki kavramın, demokratik yönetim paradigması ve ekonomik büyümenin hız kazanmasına etkisi fazladır. Bu açıdan bakıldığında iki kavram da benzer hedefleri paylaşarak, benzer vaatler sunmaktadır.

2. ULUSLARARASI ALANDA AÇIK VERİ YÖNETİMİ VE ŞEFFAFLIK ÜZERİNE ÖNCÜ ÜLKE UYGULAMALARI

Çalışmanın bu bölümünde tarafımızdan OECD ülkeleri özellikle çalışmamızın konusunda öncü olan ülkelerin ilk çalışmaları, araştırma konumuzla ilgili pilot projeler / uygulamalar veya rol model olma anlamında incelenmektedir. Ayrıca konuya, Covid-19 pandemi sürecinde devletlerin açık veri ve büyük veri yönetimine ve şeffaflığa verdiği önemin ne kadar arttığı yönünden de bakılmıştır.

Dünyanın birçok yerinde elliden fazla ülke, özellikle son yıllarda verilerini erişilebilir hale getirmek için uluslararası işbirliği çerçevesinde çeşitli politikalar geliştirmektedirler (Manyika vd., 2013: 5). Açık veri ile ilgili yasal düzenlemelerin hazırlanması, standartların belirlenmesi, teknik ve yönetsel altyapı çalışmalarının yapılması, veriden ekonomik değer sağlanması için farkındalıklar yaratılması gibi girişimler, bunlara örnek gösterilebilir.

Kamu verilerinin açık hale getirilip, sosyo-ekonomik değer üretilmesi gittikçe yaygınlaşmaktadır. Bu kapsamda birçok ülke açık veri portalları geliştirerek verilerini paylaşmaya başlamıştır. ABD’de devlet verilerinin açılması konusunda, 2009’da ilk görev gününde Başkan Obama güvenlik veya mahremiyet sebebiyle gizli tutulması gerekmeyen tüm devlet verilerinin kamuya / vatandaşlara açılması gerektiğini belirten yürütme emrini imzalamıştır. Ardından süreç hızlanmış ve dünyada açık veri çerçevesinde oluşturulan portalların ilki olarak bilinen “data.gov platformu” kurulmuştur. Söz konusu portal, enerji kullanımından, vatandaş talep ve şikayetlerine kadar her şeyi kapsayan 47 veri setinden, günümüzde 323.937 veri setine ulaşmıştır (Data.gov, 2021, Manyika vd., 2013:5). Portaldeki veriler yerel yönetimler, iklim, enerji, okyanus, sağlık, tarım, denizcilik, eğitim, güvenlik, ulaşım gibi konularda sunulmaktadır (Data.gov, 2021).

ABD’yi takiben bir başka örnek ise Birleşik Krallığın 2009 yılında kurmuş olduğu açık devlet portalı olan “data.gov.uk” platformudur. Portal faaliyete geçtiği 2010 yılında 2.500 veri setini erişime açmıştır. Portalda devlet, 25.000 £ üzerindeki kamu harcamaları, savunma, suç adalet, eğitim, çevre, sağlık, kasaba ve şehirler, ulaşım, haritalar, toplum ve dijital hizmet performansı gibi konularda birçok devlet verisi sunulmaktadır (Data.gov.uk, 2021).

Açık devlet portallarına ABD ve Birleşik Krallığın ardından 2009 yılında Yeni Zelanda, 2010 yılında Norveç, Yunanistan ve Rusya’nın kurmuş oldukları (sırasıyla; “data.govt.nz”, “data.norge.no”, “data.gov.gr” ve “data.gov.ru”) platformlar örnek gösterilebilir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018: 43).

Açık veri ve açık devlet hareketleri kapsamında ulusal girişimlerin yanında uluslararası düzeyde faaliyet gösteren oluşumlar da mevcuttur. Bunlardan ilki: şeffaf, katılımcı, kapsayıcı ve hesap verebilir yönetimi teşvik etmek amacıyla 2011’de kurulan “Açık Devlet Ortaklığı (Open Government Partnership)”dır. Kuruluşundan bugüne kadar binlerce sivil toplum kuruluşu ile birlikte çalışan Açık Devlet Ortaklığı’nda 2021 yılı itibarıyla 78 ülke ve 20 yerel üyesi bulunmaktadır (Open Government Partnership, 2021).

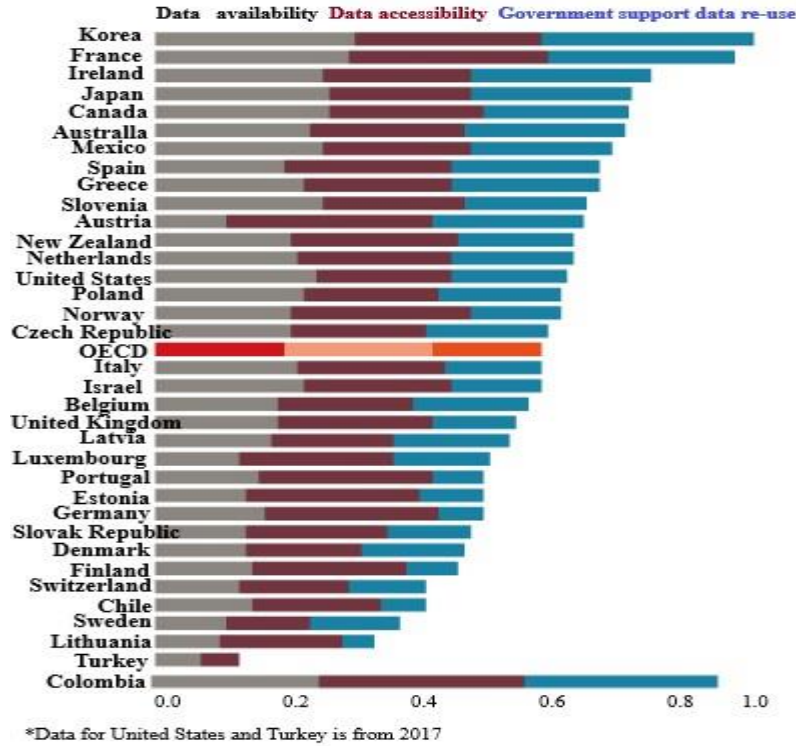
2012 yılında Sir Tim Berners-Lee ve Sir Nigel Shadbolt tarafından kurulan Açık Veri Enstitüsü (Open Data Institute) de, bir diğer önemli oluşumdur. Açık Veri Enstitüsünün amacı; açık, güvenilir bir veri ekosistemi oluşturarak iş dünyası ve hükümetler, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte çalışılabilirliği sağlamaktır.

Açık verinin uluslararası alanda ele alınması konusunda “G20 Yolsuzluk Karşıtı Açık Veri Prensipleri” de önemlidir. 2014 yılında G20 Yolsuzluk Karşıtı Çalışma Grubu (ACWG) açık verilerin kamu sektöründe şeffaflığın ve bütünlüğün sağlanmasında ve teşvik edilmesinde üzerinde durulması gereken önemli konulardan birisi olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda ACWG, yayınlamış oldukları yolsuzluk karşıtı açık veri prensipleri şunlardır (G20 Turkey, 2015: 3):

- Verilerin; açık olması,
- Güncel ve kapsamlı olması,
- Erişilebilir ve kullanılabilir olması,
- Karşılaştırılabilir ve birlikte çalıştırılabilir olması,
- Gelişmiş yönetim ve vatandaş katılımının sağlanması,
- Kapsayıcı gelişim ve inovasyonun amaçlanmış olması.

Verilerin erişime açılması konusunda 2005 yılında Dünya Bankası, 2010 yılında Birleşmiş Milletler, 2012 yılında Avrupa Birliği açık veri portalları oluşturarak verilerini erişime açan uluslararası örgütlere örnek gösterilebilir. Bu konuda bir diğer örnek ise, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)'dür. OECD, 2012 yılından beri bu örgüt üye ülkelerde açık veri uygulamalarına destek vermek için "Açık Devlet Veri Projesi (OGD)" yürütmektedir (Bensghir, 2017: 202). Bu projeye OECD ülkeler arasında uygulamaların haritalandırılması, OGD politikaları, stratejileri ve girişimleri hakkında bir veri tabanı oluşturulmasına yardımcı olacak ve OGD girişimleri ile ekonomik, sosyal ve iyi yönetim etki değerlendirmeleri için uygun yöntemler geliştirmektedir (OECD, 2019: 44).

OECD, "Open, Useful and Re-useable Data (OURdata)", 2019 yılı endeksinde ülkelerin verileri açıklık, faydalılık ve yeniden kullanılabilirlik (Openness, Usefulness, Re-usability) noktasında üç kritik alanda değerlendirmeye tabi tutmuştur. Bu konuda aşağıda yer alan Şekil 3 incelenebilir.

Şekil 3: OECD OURdata Açık, Faydalı ve Yeniden Kullanılabilir Devlet Verisi İndeksi

Kaynak: (OECD, 2021a).

Kriterlerin sağlanmasında OECD ortalaması 2017 yılında 0,54 olup, 2019 yılında 0,60'a yükselmiştir. Ortalamanın yükselmesi ülke düzeyinde açık veri politikalarının giderek daha fazla olgunlaştığının göstergesidir. OURdata endeksinde kriterleri sağlamada Güney Kore ve Fransa 0,9 skorun üzerinde yer alan iki OECD ülkesidir. İrlanda, Japonya, Kanada, Avustralya, Meksika, İspanya ve Yunanistan ise 0,7 skorun üzerindedir. Endekste ABD ve Türkiye'ye ilişkin veriler 2017 yılına aittir. Buna göre Türkiye'nin verilerinin açıklık, faydalılık ve yeniden kullanılabilirlik kriterleri bakımından skoru 0.1'dir. (OECD, 2019: 19-22).

Öte yandan devletlerin hesap verebilirlik, inovasyon, ekonomik ve sosyal etki için açık verilerini nasıl yayınladığına ve kullandığına dair küresel bir ölçüm aracı olarak hizmet veren "Açık Veri Barometresi (Open Data Barometer)", "G20 Yolsuzluk Karşıtı Açık Veri Prensipleri"ni taahhüt eden 30 ülkeyi incelemektedir (World Wide Web Foundation, 2021). Barometrede ülkelerin harita, arazi mülkiyeti, nüfus, devlet bütçesi, devlet harcamaları, şirket tescilleri, mevzuatlar, toplu taşıma, uluslararası

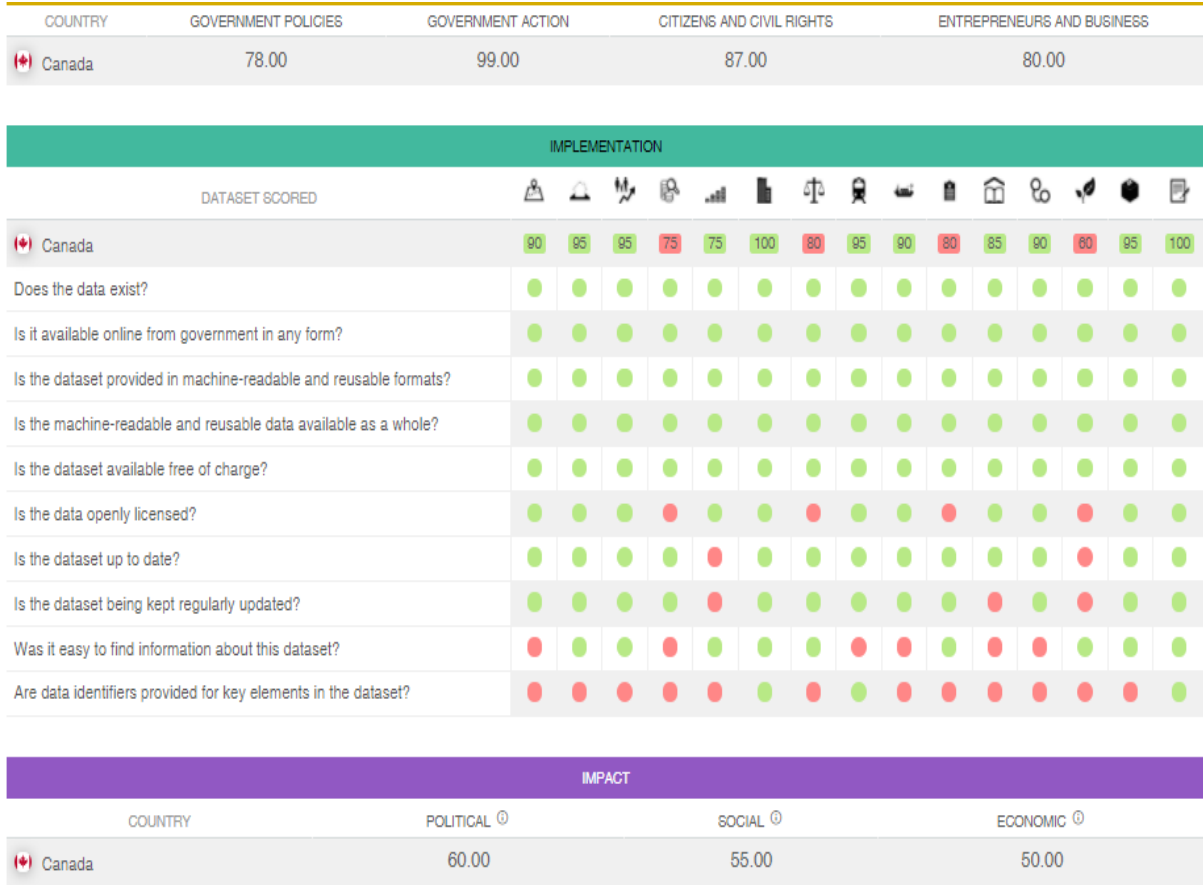
ticaret, sağlık sektörü performansı, ilk ve orta öğretim performansı, suç istatistikleri, çevre istatistikleri, seçim sonuçları ve kamu sözleşmeleri gibi başlıklardaki veri setlerini 100 skoru üzerinden puanlayarak değerlendirmeye tabi tutmaktadır. Puanlamada verilerin mevcut olup olmadığı, verilere çevrimiçi erişilip erişilemeyeceği, verilerin makine tarafından okunup okunmadığı, verilerin yeniden kullanılabilirliği, ücretsiz olup olmadığı, herhangi bir lisansa tabi olup olmadığı, verilere erişimin kolay olup olmadığı, verilerin güncel olup olmadığı gibi kendi içinde alt ölçütler temel alınmaktadır. Ülkelerin 2018 yılı açık veri barometresindeki konumlarına bakıldığında, Şekil 4’de görüldüğü gibi 70 skorun üzerinde yer alan beş ülke yer almaktadır: Kanada, Birleşik Krallık, Avustralya, Fransa ve Güney Kore. 50 skorun altında ise 15 ülke bulunmaktadır. Değerlendirmede Türkiye ise 31 skor ile 26. sırada yer almaktadır.

Country	Score	Score Chance (Out of 100)	Score Trend (Since First Edition)	Readiness (Out of 100)	Implementation (Out of 100)	Emerging Impact (Out of 100)
Canada	76	18 ▲	—	86	87	55
United Kingdom	76	-4 ▼	—	83	89	57
Australia	75	17 ▲	—	79	84	62
France	72	17 ▲	—	84	77	55
Korea	72	25 ▲	—	82	67	67
Mexico	69	33 ▲	—	79	67	62
Japan	68	24 ▲	—	78	68	58
New Zealand	68	5 ▲	—	79	72	52
United States of America	64	-11 ▼	—	79	76	37
Germany	58	2 ▲	—	76	72	27
Uruguay	56	23 ▲	—	71	70	28
Colombia	52	25 ▲	—	69	60	28
Russia	51	10 ▲	—	62	59	32
Brazil	50	15 ▲	—	63	56	30
Italy	50	8 ▲	—	61	61	27
India	48	16 ▲	—	64	49	32
Argentina	47	14 ▲	—	66	56	20
Ukraine	47	25 ▲	—	60	52	28
Philippines	42	19 ▲	—	54	42	30
Chile	40	2 ▲	—	54	55	12
Indonesia	37	17 ▲	—	49	45	17
South Africa	36	14 ▲	—	50	37	22
Paraguay	34	15 ▲	—	41	45	15
China	31	15 ▲	—	44	38	10
Costa Rica	31	1 ▲	—	46	43	3
Turkey	31	5 ▲	—	39	53	7
Panama	30	10 ▲	—	47	42	6
Guatemala	26	2 ▲	—	36	37	5
Saudi Arabia	25	12 ▲	—	40	32	3
Sierra Leone	22	11 ▲	—	38	23	10

Şekil 4. Ülkelerin Açık Veri Barometresindeki Puan Sıralamaları

Kaynak: Open Data Barometer, 2017.

Şekil 5’te, 76 skor ile ilk sırada yere alan Kanada’da açık veri ile yaratılan etkiye bakıldığında 60 skor ile en fazla siyasal alanda etki yarattığı görülmektedir. Akabinde 55 skor ile sosyal alanda, 50 skor ile ekonomik alanda etki yarattığı görülmektedir. Kanada’nın açık verileri hazır bulunurluğu değerlendirmesine baktığımızda ise 99 skor ile en fazla hükümet eylemlerinde olduğu görülmektedir. Vatandaş ve sivil haklar kategorisinde skoru 87, iş dünyasında skoru 80, kamu politikaları kategorisinde ise 78’dir. Bu perspektifte Kanada’nın açık veri deneyiminde iyi durumda olduğu söylenebilir.

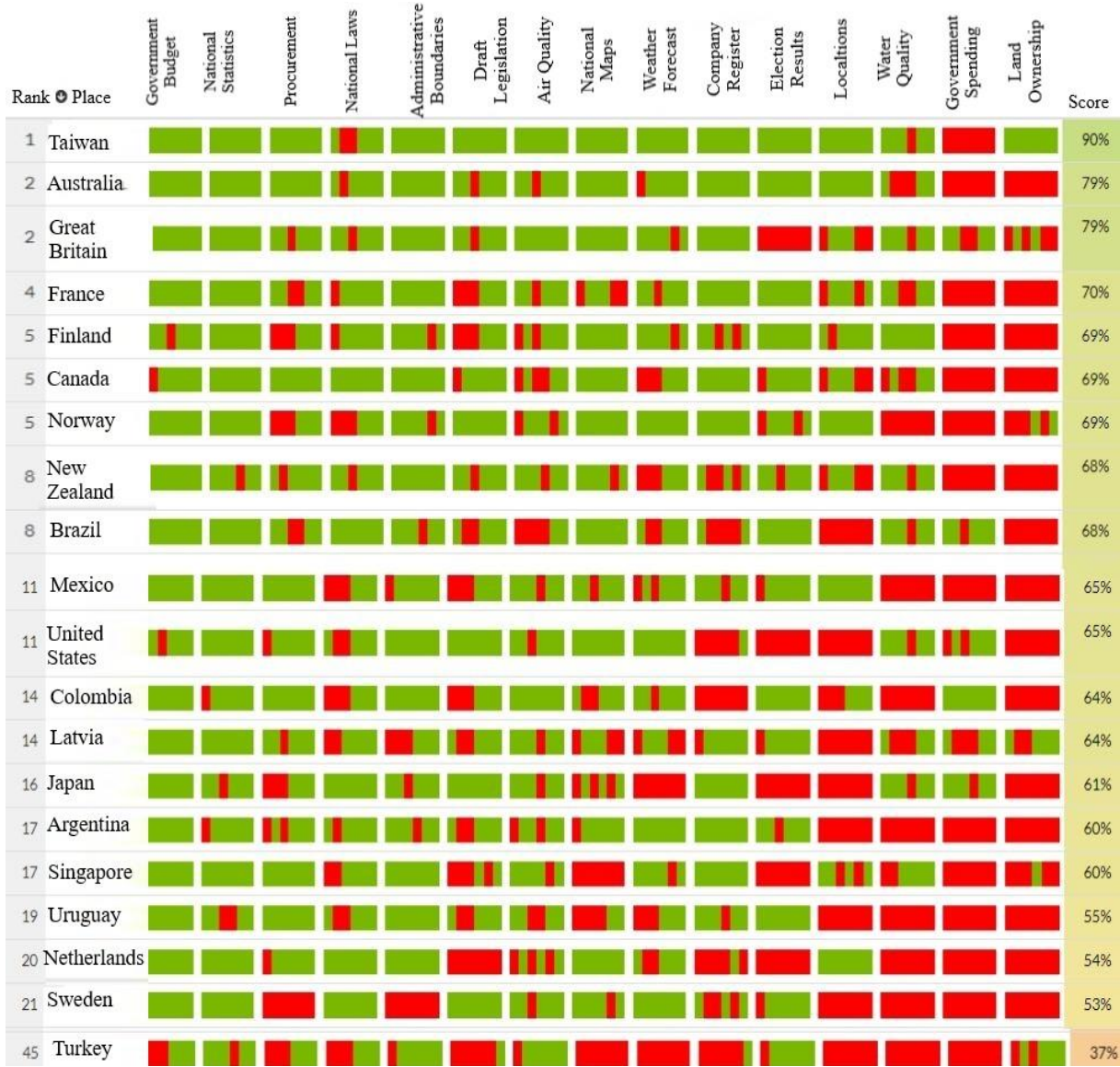
Şekil 5. Açık Veri Barometresi Alt Ölçüm Değerlendirmesine Göre Kanada

Kaynak: Open Data Barometer, 2017)

Open Knowledge Foundation tarafından yayınlanan “Küresel Açık Veri İndeksi (GODI)” ise dünyada açık devlet verilerinin durumunu ölçmek için hizmet veren önemli girişimlerden birisidir. GODI yalnızca devlet verilerinin ne kadar açık olduğunu göstermenin yanında kamu yöneticilerini ve vatandaşları açık veri politikalarına katılmaya teşvik etmektedir (Open Knowledge Foundation, 2021).

GODI kapsamında devlet bütçe ve harcamaları, ulusal istatistikler, satın alma ihaleleri, ulusal mevzuat, idari sınırlar, taslak mevzuatlar, hava durumu tahminleri, şirket kayıtları, seçim sonuçları, konum verileri, su kalitesi, hava kalitesi ve arazi mülkiyeti olmak üzere 15 açık devlet veri seti bulunmaktadır.

Şekil 6’da GODI’nin değerlendirmesinde 15 kategorideki açık devlet veri setlerini sunmada başarılı olan ilk beş ülke; Tayvan, Avustralya, Birleşik Krallık, Fransa ve Finlandiya’dır. Türkiye ise %37 skor ile 45. sıradadır.

Şekil 6. Küresel Açık Veri Endeksi

Kaynak: Open Data Barometer, 2017

Açık veri ve açık devlet verisi girişimleri, özellikle Covid-19 Pandemi sürecinde daha da hız kazanmıştır. OECD'ye göre bu pandeminin geniş kapsamlı sağlık, sosyal ve ekonomik etkisi devletlerin verilerini paylaşmaları noktasında esnek olması gerektiğini göstermiştir. Covid-19 pandemisinde veri ve bilgiye erişim daha da önemli olmuştur. Kısaca bu pandemi, erişilebilir devlet verilerine olan talebi artırmıştır. 14 Nisan 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü, Covid 19'u ele almaya çalışan politikaları desteklemek için açık veriye duyulan ihtiyacı ifade ederek hükümetlere "açık veri erişimini ve bilgi paylaşımını kolaylaştırma" çağrısında bulunmuştur. Bu eylem çağrısı, 477 veri uygulayıcısı tarafından kabul edilmiştir. Dolayısıyla bu eylem çağrısı, pandemiler ve diğer dinamik toplumsal ve çevresel tehditlerle mücadele etmek için ihtiyaç duyulan veri altyapısını ve veri ekosistemini geliştirmeyi teşvik etmiştir (OECD, 2021b: 5).

Türkiye'de bu eylem çağrısını kabul eden ülkeler arasındadır. Türkiye bu çerçevede 21 Mart 2020 tarihinde pandemiyle ilgili verileri yayımlamak amacıyla "Türkiye COVID-19 Pandemi İzleme Ekranı (TURCOVID19)" hayata geçirmiştir. TURCOVID19, Covid-19 pandemisiyle ilgili Türkiye'deki epistemolojik verilerin monitörize edildiği, kamunun kullanımına açık, ücretsiz, kâr amacı gütmeyen çevrimiçi bir platformdur (TURCOVID19, 2021).

3. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE AÇIK VERİ YÖNETİMİ VE ŞEFFAFLIK UYGULAMALARI

ABD'nin en önemli açık devlet uygulamalarından birisi 2009 yılında hayata geçirilen "data.gov" adlı açık veri portalıdır. Portal, hükümeti daha şeffaf ve hesap verebilir hale getirmeyi amaçlamaktadır. Data.gov, 2018 yılında çıkarılan "Kanıtla Dayalı Politika Oluşturma Yasasının" ikinci başlığında yer alan verilerin makine tarafından okunabilir, açık formatta kullanılabilir ya da kullanılabilir hale getirilebilir, açık lisans standartlarına dayalı ve halka ücretsiz sunulabilir ilkeleri çerçevesinde verileri yayımlamaktadır (GPO, 2019: 6). Yine "data.gov", kamu kaynaklarının kamu hizmetlerine nasıl tahsis edildiğini kamuya açık raporlamasını gerektiren ve 2014 yılında çıkarılan "Dijital Hesap Verilebilirlik ve Şeffaflık Yasası"nda (DATA Act.) uygulamaktadır. Portal bu yasaları uygularken ABD Genel Hizmet İdaresinin (GSA) devlet genelinde açık veri uygulamalarının benimsenmesini kolaylaştırmak için Yönetim ve Bütçe Ofisi, Devlet Bilgi Hizmetleri Ofisi ile etkileşim içerisinde veri politikası izlemektedir (Data.gov, 2021).

ABD'de açık devlet politikalarının önemli bir parçası olan Obama yönetimi 2009 yılında Beyaz Saray tarafından açıklanan "Amerikan Yenilikçilik Stratejisi" çerçevesinde kamu hizmetlerinde yeniliği teşvik etmek için tüm paydaşlara işbirliği çağrısında bulunmuştur. Bu çağrı çerçevesinde birçok yenilikçi kamu hizmet sunumu platformları geliştirilmiştir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018: 10). Bu uygulamalardan en dikkat çeken; ABD'de hükümet bünyesindeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarının büyük ya da küçük çözemedikleri her türlü sorunu yayımladıkları platform olan "challenge.gov" adresidir. Platform, GSA tarafından yönetilmektedir. Platform aracılığıyla kamunun çözemediği hatta tüm dünyayı etkileyen kritik sorunlara yenilikçi çözümler bulabilmek için para ödüllü yarışmaları düzenlenmektedir. 2010 yılından bu yana ABD hükümeti 1.200'den fazla ödüllü yarışma düzenlemiş ve sorunların çözümü için ödül olarak 250.000.000 dolardan fazla bütçe ayrılmıştır. Bu sayede kamunun sorunları için öğrencilerden, iş dünyasına, akademik araştırmalara kadar çeşitli kamu çözümleyicisini bir araya getirmiştir.

Federal hükümetin başarmaya çalıştığı politika hedeflerini ve bunların sonuçlarını, bu hedeflere nasıl ulaşmayı amaçladığını ve kamu kurum ve kuruluşlarının performanslarının ne ölçüde olduğunu kamuoyu ile paylaştığı "performance.gov" platformu bir diğer önemli açık veri aracıdır. Platform, kamu kurum ve kuruluşlarının eylemlerini vatandaşa açık hale getirerek kamunun israfını önlemek ve performansını artırmak amacıyla 2010 yılında "Hükümet Performansı ve Sonuçları Yasası (GPRA)" çerçevesinde uygulamaya konulmuştur.

ABD'nde açık veri, açık devlet verisi ve şeffaflık uygulamaları çerçevesinde en dikkat çeken bir başka uygulama ise şeffaflık çalışmaları kapsamında 2014 yılında çıkarılan "Dijital Hesap Verilebilirlik ve Şeffaflık Yasası'nın gerektirdiği çevrimiçi harcama veri portalı olarak kurulan "USAspending.gov" adresidir. Portal ABD hükümeti için harcama verilerinin resmi kaynağıdır. Portalın amacı, Amerikan halkına hükümetin her yıl ne kadar harcama yaptığını ve kamunun bütçesini nasıl kullandığını göstermektir. Portal sayesinde isteyen herkes, tüm kamu kurum ve kuruluşlarının bütçesini ve harcamalarını kontrol edebilmektedir.

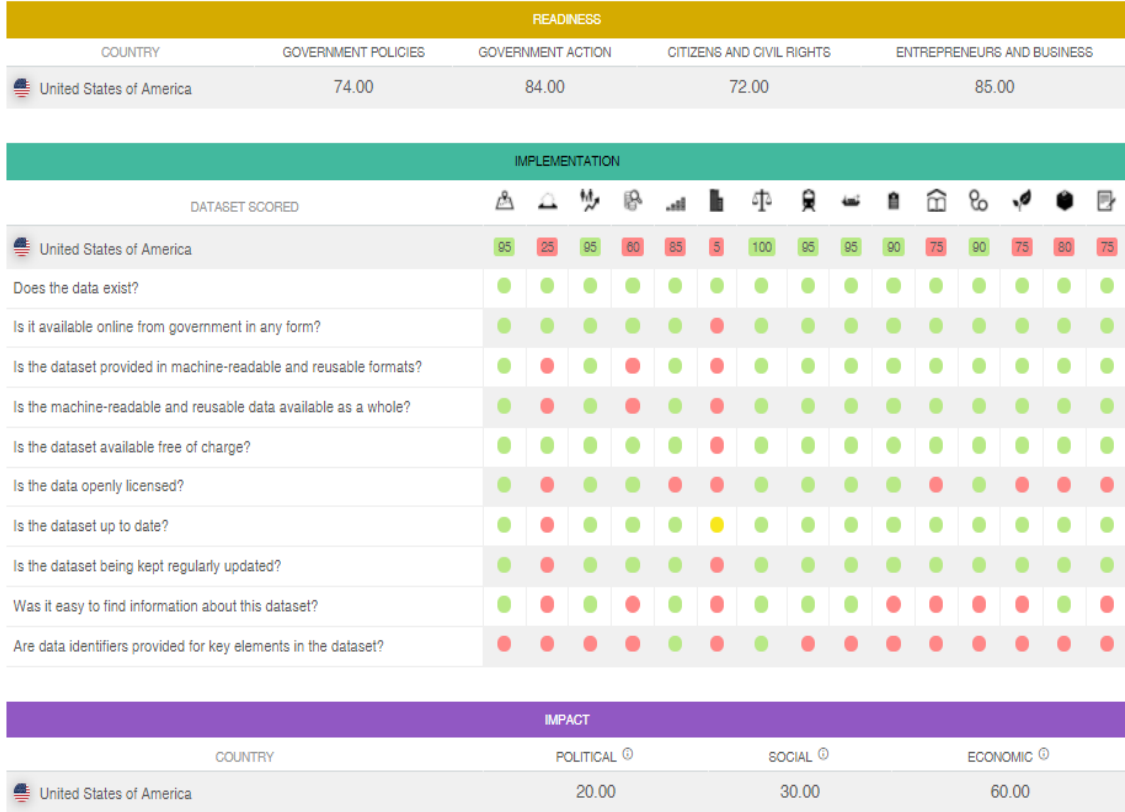
Bu yönde hayata geçirilen bazı önemli platformlar şunlardır:

- MAX Federal Topluluğu (MAX Federal Community); ABD Yönetim ve Bütçe Ofisi (OMB) tarafından işletilen ve ücretsiz olan site federal kurumlar, ajanslar ve çalışma grupları arasında işbirliğinin ve bilgi paylaşımının güvenli bir şekilde yapılmasını sağlamaktadır. Sitenin federal ve federal olmayan 150.000'den fazla kullanışı bulunmaktadır.
- Evaluation.gov; OMB'nin rehberliğinde "Kanıtla Dayalı Politika Oluşturma Yasası'nın" gereği olarak, ABD genelinde kamu politikası karar verme süreçlerinde değerlendirme ve kanıt kullanımını artırmak ve iyileştirmek amacıyla 2021 yılında kurulmuştur.
- Federal Veri Stratejisi (FDS); tüm kamu kurumlarının devlet verilerini nasıl kullanması, yönetmesi ve verilerden nasıl değer elde edilmesi gerektiği konusunda rehberlik etmek amacıyla 2020 yılında kurulmuştur.
- Performans Geliştirme Konseyi (PIC); kamu kurum ve kuruluşları arasında işbirliğini geliştirerek en iyi performansını sağlamalarını desteklemek için ABD hükümeti bünyesinde kurulan organdır. Bu perspektifte PIC'in rolü; federal hükümetin performansını iyileştirmek için OMB'ye yardımcı olmak, performans sorunlarını çözmek, özel sektörden, kar amacı gütmeyen kuruluşlara, eyaletlerden yerel yönetimlere kadar performans iyileştirme uygulamalarını teşvik etmektir. Bu nedenle PIC, federal kurumlardan sağladığı verileri analiz ederek performans iyileştirmelerine yardımcı olmaya çalışmaktadır.

Açık veri girişimi çerçevesinde kamuya ait verilerin tutarlı, şeffaf ve erişilebilir olmasını sağlamak amacıyla federal hükümetin bazı mali şeffaflık araçlarına Socrata, Opengov, CKAN, ve Junar dijital uygulamaları örnek gösterilebilir.

Hükümetlerin hesap verebilirlik, yenilikçilik ve sosyal etki için açık verileri nasıl yayınladığı ve kullandığına dair bir ölçüm olan "Açık Veri Barometresine" göre; ABD'nin açık veri endeksindeki puan sıralaması 64 ve 30 ülke içerisinde dokuzuncu sırada yer almaktadır. Şekil 7'de, "Açık Veri Barometresinin" açık veri alt ölçüm değerlendirmesine göre ise ABD'nin açık veri ile yarattığı etkiye bakıldığında, 60 skor ile en fazla ekonomik alanda etki yarattığı görülmektedir. Sosyal alanda (30 skor) ve siyasi alanda (20 skor) yaratılan etki değerinin ise oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Barometrenin ABD’de açık verilerin hazır bulunurluğu değerlendirmesinde ise 85 skor ise iş dünyası verileri önde gelmektedir. Aynı değerlendirmede Hükümet eylemlerine ilişkin skoru 84, kamu politikalarında skoru 74 ve vatandaş ve sivil haklarda skoru ise 72’dir.

Şekil 7. Açık Veri Barometresi Alt Ölçüm Değerlendirmesine Göre ABD

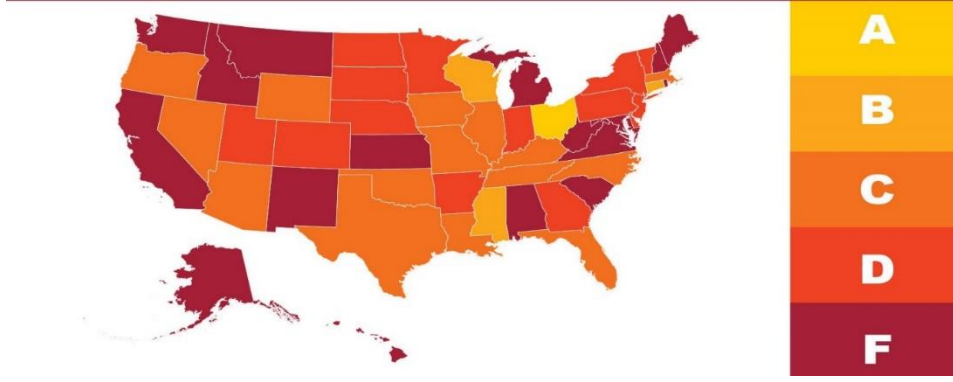
Kaynak: Open Data Barometer, 2017

ABD’de açık veri ve şeffaflık uygulamaları ülke çapında gittikçe yaygınlaşmaktadır. ABD bünyesinde çok sayıda eyalet ve yerel yönetim birimi de açık devlet verisi politikalarını giderek daha fazla hayata geçirmeye başlamışlardır. Bunlardan en dikkat çeken, Kaliforniya ve Teksas eyaletlerinin açık devlet verisi ve şeffaflık çerçevesinde atmış oldukları adımlarla milyonlarca dolar tasarruf sağlamış olmalarıdır (Manyika vd. 2013: 6).

ABD açık devlet veri portalı olan data.gov adresinden sağlanan bilgilere göre bugün ABD’nin 50 eyaleti federal hükümete benzer şekilde vatandaşların, kamu harcamalarına çevrimiçi olarak erişmelerini sağlamıştır. Bu eyaletler tek noktadan, tek tıklamayla bütçe hesap verebilirliği ve erişilebilirliği için bir standart olan “Şeffaflık 2.0’ (Transparency 2.0)’ı uygulamaya başlamışlardır.

Hesap verilebilirliği, verimliliği, vatandaş güvenini ve mali şeffaflığı artırmak için dijital teknolojileri kullanmak anlamına gelen “şeffaflık 2.0”, kamu kurum ve kuruluşlarında para tasarrufu sağlamayı ve vatandaşın güvenini artırmayı hedeflemektedir (Kaplan, 2009: 2). Vatandaşların kendilerinden toplanan vergilerin nasıl kullanıldığını anlama yetenekleri demokrasilerin temelidir. Bu kapsamda “şeffaflık 2.0”, bütçe ve harcama şeffaflığı sağlayarak, kamu görevlilerini daha rasyonel kararlar almaları yönünde sorumluluk yükler ve yolsuzlukları kontrol altına alır (Cross ve Lu, 2019).

“Şeffaflık 2.0” çerçevesinde 2010 yılında kurulan ve Kaliforniya’nın şeffaflık sitesi olan “Transparent California” örneği açık veri ve şeffaflık konusunda dikkatleri üzerine çekmiştir. “Massachusetts Kamu Çıkarları Araştırma Grubu (Massachusetts Public Interest Research Group / MASSPIRG)” tarafından yayınlanan şeffaflık raporu’na göre, sitenin oluşturulması Kaliforniya’ya 21.000 dolara mal olmuştur. Siteyi güncel tutmanın maliyeti ise 40.000 doların altındadır. Siteyi kurulduğu yılın ilk altı ayında bir milyondan fazla kişi ziyaret etmiş ve site, kamunun tasarruf etmesine daha ilk yılında yardımcı olmuştur. Siteyi ziyaret edenler eyalet araç filosundan çoğuna ihtiyaç duyulmadığını fark etmesiyle birlikte, eyalet araç filosu %15 azaltılarak 24.1 milyon dolar tasarruf sağlamıştır.

Şekil 8. 50 Eyaletin Bütçe ve Harcama Verilerine Erişim Sağlamadaki Skoru

Kaynak: Cross ve Lu, 2019.

Eyaletlerin açık devlet veri portallarının şeffaflık başarısı Federal hükümet tarafından işletilen “Kamu Çıkarları Araştırma Grubu (PIRG)” tarafından yıllık olarak yayınlanan “Following the Money” raporlarından elde edilmektedir. Yıllık PIRG raporları açık devlet verisi portallarını 2 kapsamlı boyutu ve tek tıklama ve tek noktadan erişilebilir ve indirilebilir verileri sözleşmeler ve harcamalar, ekonomik kalkınma destekleri ve vergi harcamaları kategorilerinde 0 ile 100 arasında puanlamaya tabi tutmaktadır. Ayrıca puanlamayı yaparken A’dan F’ye harf notu vermektedir (A, önde gelen eyaletler, B, ilerleme gösteren eyaletler, C, orta ölçekli eyaletler, D, geri kalan eyaletler, F ise başarısız eyaletler). Puanlama sonucunda elde edilen bulguları ilgili kamu kurumlarıyla paylaşmaktadır. PIRG’in 2019 yılında yayımladığı rapora göre bütçe ve harcama verilerine çevrimiçi erişim sağlamada 50 eyaletin oranı Şekil 8’de gösterildiği gibidir.

Top 10 States

State	Grade	Score	Rank
Ohio	A-	90	1
Wisconsin	B	85	2
Connecticut	B	83	3
Mississippi	B-	80	4
Oregon	C+	78	5
Arizona	C+	77	6
Florida	C+	76	7 (tie)
Oklahoma	C+	76	7 (tie)
North Carolina	C+	75	9
Louisiana	C	73	10

Bottom 10 States

State	Grade	Score	Rank
New Hampshire	F	22	50
Hawaii	F	27	49
South Carolina	F	31	48
New Mexico	F	33	45 (tie)
California	F	33	45 (tie)
Alaska	F	33	45 (tie)
Maryland	F	34	44
Washington	F	35	42 (tie)
Idaho	F	35	42 (tie)
Alabama	F	41	41

Şekil 9. Bütçe ve Harcama Verilerine Çevrimiçi Erişim Sağlamada En Başarılı ve En Başarısız 10 Eyalet

Kaynak: Cross ve Lu, 2019

Şekil 9’da ise bütçe ve harcama verilerine çevrimiçi erişim sağlamada en başarılı on eyalet ve en başarısız on eyalet verilmiştir. Buna göre, en başarılı eyalet; 90 skor ile Ohio eyaleti olurken, en başarısız eyalet ise 22 skor ile 50. sırada yer alan New Hampshire eyaletidir.

4. İNGİLTERE’DE AÇIK VERİ YÖNETİMİ VE ŞEFFAFLIK UYGULAMALARI

2000 yılında ticari ve ticari olmayan belgelerin kullanımına izin veren “Click-Use” lisanslama girişiminin başlatılması, İngiltere’de hatta dünya çapında açık veri girişimlerinin geliştirilmesindeki ilk adımlardan birisidir (Vancauwenberghe ve Fawcett, 2018: 197).

İngiltere’de kamuya ait verilerin açılması ve yeniden kullanılmasına dair girişimler, Avrupa Birliği (AB) ve ulusal düzeyde yapılan bir takım düzenlemelerle, politika gündemine girmiştir. 2005 yılında “Birleşik Krallık Bilgi Edinme Yasası” ile birlikte yürürlüğe giren kamu sektörü verilerinin yeniden kullanımını gerçekleştirmek için bir dizi ilkeyi içeren “Kamu Sektörü Bilgilerinin Yeniden Kullanımına İlişkin AB Direktifleri” örnek gösterilebilir (Huijboom ve Broek, 2011: 8).

Bu gelişmelere paralel olarak 2004 yılında açık veriyi desteklemek ve açık veri projeleri, toplulukları ve kaynakları için altyapı sağlamak amacıyla “Açık Bilgi Vakfı (Open Knowledge Foundation)” kurulmuştur. 2007 yılında ise vatandaş ve devlet tarafından oluşturulan verilerin kullanımında yeni gelişmeleri araştırmak, kabineye analizleri ve önerileri sunmak amacıyla hükümet tarafından “Veri İnceleme Gücü (Power of Information Review)” kurulmuştur. Veri İnceleme Gücü, 2009 yılında hükümetin dijital teknolojilerin kullanımında önemli iyileştirmeler yapabileceklerine inandıkları altı alanda eylem çağrısında buldukları bir rapor yayımlamışlardır. Raporun yayımlanmasından kısa süre sonra hükümet, Veri İnceleme Gücü tarafından verilen tavsiyeleri uygulamaya başlamış ve bu kapsamda atılan ilk adımlardan birisi Açık Bilgi Vakfı ve diğer sivil toplum aktörleriyle yakın işbirliği içerisinde gerçekleştirilen hükümet verileri için tek bir erişim noktasının oluşturulmasıdır (Vancauwenberghe and Fawcett, 2018: 199).

2010 yılında ise Başbakan Gordon Brown hükümeti, vatandaşları ve sivil toplumu yönetimde daha etkin kılmak için verileri halka açmayı ve şeffaflığı teşvik etmeyi öneren Sir Tim Berners-Lee ve Sir Nigel Shadbolt gibi önemli uzmanların görüş ve tavsiyelerine dayanan “Daha Akıllı Hükümet (Smarter Government) Eylem Planı”nı uygulamaya koymuştur. Eylem planıyla hava durumu verileri, su verileri, haritalama verileri, gerçek zamanlı tren tarifeleri ve harcama verileri dahil binden fazla veri seti kamuya açık hale getirilmiştir (Data.gov.uk, 2021).

İngiltere’de 2010 yılında yapılan hükümet değişikliğinden sonra açık veri gündemi, Başbakan David Cameron hükümeti tarafından ele alınmıştır. Başbakan Cameron göreve geldiği ilk yıl tüm kamu verilerinin açık veri haline getirilmesi ve yeniden kullanımının gerçekleştirilmesi için devlet dairelerine, dairelerin personelini bu konuda görevlendirdiği bir mektup göndermiştir. 2011 yılında gönderdiği ikinci mektubunda ise sağlık, eğitim, adalet, ulaşım gibi kilit kamu hizmetlerinden elde edilen verilerin yeniden kullanılmasının ekonomik büyümeyi nasıl teşvik edebileceğini görmek amacıyla açılmasına odaklanmıştır (Cabinet Office, 2010). Bu kapsamda Cameron hükümetinin açık veri ve şeffaflık gündeminin uygulanmasındaki ilk eylemlerinden birisi, “Açık Devlet Lisansının (Open Government Licence)” oluşturulmasıdır. Öte yandan bir önceki hükümet tarafından açık veri politikaları kapsamında en iyi uygulamaları teşvik etmek, politika tavsiyeleri sağlamak, açık verilerle ilgili araştırmalar yapmak ve açık verilerin özel sektörde yeniden kullanılmasını teşvik etmek amacıyla kurulan “Açık Veri Enstitüsü (Open Data Institute)”, Cameron Hükümeti tarafından finanse edilerek geliştirilmiştir (Cabinet Office, 2011).

Şeffaflığı, sivil katılımı ve dijital yönetimi teşvik etmeye yönelik uluslararası bir girişim olan “Açık Devlet Ortaklığı”nın (Open Government Partnership/OGP) kurucu üyelerinden birisi olan İngiltere, 2011 yılında yayımladığı OGP eylem planında sadece verilerini açmakla kalmayıp, aynı zamanda verileri kullananlardan gelen geri bildirimleri değerlendirmek, hem veri talebi yaratmak hem de veri arzını desteklemek ve sağlamak için altı önemli noktaya işaret etmiştir. Bunlar; doğru verileri toplamak ve yayımlamak, verilerin açılmasını en üst düzeye çıkarmak, yenilikçi veri kullanımı için piyasayı canlandırmak, vatandaşların kamu sektöründen veri talebi haklarını güçlendirmek, açık veri standartlarının belirlenmesi, kurumsal ve kişisel sorumluluğun sağlanmasıdır (Vancauwenberghe and Fawcett, 2018: 200).

Hükümet tarafından açık veri ve şeffaflık çerçevesinde 2012 yılında açık veri politikalarının üzerine inşa edildiği çeşitli taahhütleri ortaya koyan “Open Data White Paper” yayımlanmıştır. 2013 yılında ise İngiltere hükümeti kamuya açılan verilerin kalitesini, miktarını ve yeniden kullanılmasını artırmak ve hükümet verilerinin açık bir şekilde yayımlamak gibi stratejik ilkeleri içeren “G8 Açık Veri Sözleşmesini” imzalamıştır. Bunun yanında aynı yıl hükümet tarafından; yüksek değerli veri setlerini yayımlamak ve geliştirmek, erişilebilir hale getirilen tüm veri setlerini ulusal veri portalı “data.gov.uk” aracılığıyla paylaşılmasını sağlamak, hangi veri kümelerinin yayımlanmasına öncelik verilmesini belirlemek için sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlarla ilişki kurmak, deneyimleri ve araçları paylaşarak ulusal ve uluslararası alanda açık veri çalışmalarını desteklemek ve kamu verilerinin ulusal alt yapısını oluşturmak amacıyla kendi Ulusal Açık Veri Eylem Planını hayata geçirmiştir (Cabinet Office, 2013a).

2013-2015 Açık Devlet Ortaklığı Ulusal Eylem Planında ise hükümetin açık veri şeffaflık perspektifinde taahhütler formüle edilmiştir. Bunlar, kamu hizmetlerini iyileştirmek ve ekonomik büyüme için devlet verilerini radikal bir biçimde açmak, şeffaf devlet aracılığıyla yolsuzlukla mücadeleyi ve demokrasiyi güçlendirmek, vatandaşların kamusal harcamalarını takip etmesine yardımcı olmak, doğal kaynak şeffaflığını sağlayarak doğal kaynaklardan elde edilen gelirin kamu yararı için kullanılmasını sağlamaktır (Cabinet Office, 2013b).

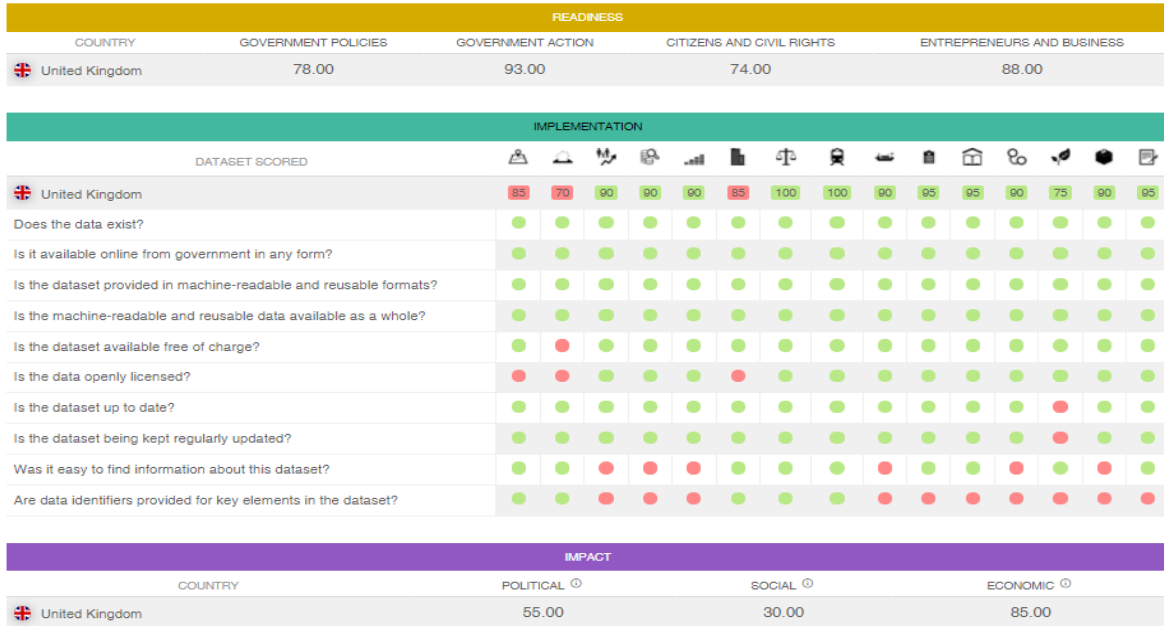
İngiltere ayrıca, 2016-2018 Açık Devlet Ulusal Eylem Planında, Açık Veri Sözleşmesi ilkeleri doğrultusunda Açık Devlet Ortaklığı ve G20’de en şeffaf hükümet olmayı hedeflemiştir. Ayrıca plandaki hedefler doğrultusunda, 2016 yılında yerel yönetimlerin önemli bilgilerini ve verilerini yayımlaması için standartlar belirleyen “Yerel Yönetimler Şeffaflık Kodu (Local Government Transparency Code)” hayata geçirilmiştir (Cabinet Office, 2016).

İngiltere’de açık verilere ilişkin önemli politika belgelerinden birisi de teknik, etik ve yasal konuları ele alarak verilerin daha etkin kullanılmasını sağlamak amacıyla “2017-2020 Hükümet Dönüşüm Stratejisi”dir. Stratejide; verileri güvenli ve uygun bir biçimde yönetmek ve kullanmak, kamu sektörü çalışanlarının neye izin veriliyor verilmeyeceği de dâhil olmak üzere veri paylaşımı etiğini anlamalarını sağlamak, veri analistleri ve diğer paydaşlar için ülke çapında veri bilimi ve analitik yeteneği oluşturup

genişleterek karar verme sürecini iyileştirmek, devletin ana veri havuzlarının depolanma ve yönetilme biçimini dönüştürmek gibi ilkelere yer verilmiştir (Cabinet Office, 2017). Açık veri çerçevesinde İngiltere’de 2020 yılında yayımlanan “Ulusal Veri Stratejisi (National Data Strategy)” kapsamında ise verilerin ekonomik değerini ortaya çıkarmak, büyüme odaklı ve güvenli bir veri rejiminin güvence altına alınması, verimliliği artırmak ve kamu hizmetlerini iyileştirmek için hükümetin veri kullanımını dönüştürmek, verilerin dayandığı altyapının güvenliğini ve dayanıklılığını sağlamak, uluslararası veri akışını desteklemek gibi önceliklere yer verilmiştir (Department for Digital, Culture, Media & Sport, 2020).

İngiltere’de kamu verilerinin herkesin kullanımına açık hale getirilmesinde temel politikalarından birisi, kamuya açık veriler için tek bir çevrimiçi erişim noktasının oluşturulmasıdır. Bu kapsamda 2009 yılında deneme sürümü oluşturan “data.gov.uk” açık veri portalı, 2010 yılının başında herkese erişilebilir hale getirilmiştir. 2010 yılı sonunda data.gov.uk portalı üzerinden yaklaşık 5600 veri seti yayımlanmıştır. 2018 yılında güncelleştirilen portal üzerinden “açık verileri bul” hizmeti başlatılmıştır. Bu hizmet kapsamında; merkezi hükümet, yerel yönetimler ve kamu kurumları tarafından yayımlanan veri dosyaları indirilebilir hale getirilmiştir. Ayrıca isteyen her kuruluş portala kayıt olarak verilerini yayımlama imkanına kavuşmuştur. İngiltere’de bir başka açık veri portalı örneği ise, yerel polislerin iletişim bilgileriyle birlikte ziyaretçilere kendi bölgelerindeki suçlar hakkında özelleştirilmiş veriler sağlayan ve İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda’da bir suç haritalandırma portalı olarak 2011 yılında başlatılan “data.police.uk” adresidir (Data.gov.uk, 2021).

İngiltere Açık Veri Barometresi verilerine göre açık veri deneyiminde oldukça iyi konumda olduğu söylenebilir. Barometreye göre İngiltere’nin açık veri endeksinde 76 skor ile 30 ülke içerisinde ikinci sırada yer almaktadır. Açık Veri Barometresinin alt ölçüm değerlendirmesine göre ise İngiltere’nin açık veri ile yarattı etkinin en fazla 85 skor ile ekonomik alanda olduğu görülmektedir (Şekil 10). Siyasal alanda (55 skor) ve sosyal alanda (30 skor) açık veri ile yarattığı etkinin ise düşük olduğu görülmektedir.

Şekil 10. Açık Veri Barometresi Alt Ölçüm Değerlendirmesine Göre İngiltere

Kaynak: Open Data Barometer, 2017

Açık Veri Barometresinin, İngiltere’de açık verilerin hazır bulunurluğu değerlendirmesinde ise 93 skor ile hükümet eylemlerine ilişkin veriler ilk sıradadır. Bunu 84 skor ile iş dünyası verileri, 78 skor ile kamu politikası verileri ve 74 skor ile vatandaş ve sivil haklar verileri takip etmektedir. Açık verilerin hazır bulunurluğu açısından İngiltere’nin 30 ülke ile karşılaştırması yapıldığında oldukça iyi konumda olduğu görülmektedir. İngiltere’nin açık veri portalı üzerinden erişime açtığı verilerin güncelliği, erişilebilirliği, yeniden kullanılabilirliği ve makine tarafından okunabilirliği bakımından ise oldukça iyi bir skora sahiptir.

İngiltere’de merkezi yönetimin yanı sıra yerel düzeyde de kamu kurumları, verilerini erişilebilir hale getirme konusunda aktif rol oynamaktadırlar. Çoğu büyükşehir yönetiminin açık veri portalı bulunmaktadır. Örneğin “Büyük Londra Yönetimi (Greater London Authority/GLA)”, GLA ve diğer kamu sektörü kuruluşlarının sahip olduğu verilere erişim sağlamak ve bu verilerin yeniden kullanımını teşvik etmek için “London Datastore” portalını hayata geçirmiştir. London Datastore, vatandaşlar,

araştırmacılar, geliştiriciler, işletme sahipleri gibi birçok paydaşın şehri anlamak ve Londra'nın sorunlarına çözüm üretmek için şehirle ilgili 700'den fazla veri setine erişebildiği ücretsiz ve açık bir veri paylaşım platformudur.

“Leeds Şehir Konseyi (Leeds City Council)” ise yeni nesil veri odaklı şehirleri ve işletmeleri gerçekleştirmek için şehir genelindeki birçok sektörden birden fazla kuruluşun verilerini toplayan ve faydalancıların bu verilerden iç görüler elde etmeleri ve yeni hizmet çözümleri sunmaları amacıyla bir açık veri işbirliği platformu olan “Data Mill North”u kurmuştur. Platform üzerinde şeffaflık kodu, işletme ve ekonomi, topluluklar, eğitim, istihdam, konut, sanat, turizm gibi konu başlıklarında veri kümeleri bulunmaktadır.

İngiltere’de 2016 yılında hükümetin demokratik hesap verebilirliğini artırmak ve vatandaşların eline daha fazla yetki verme amacını karşılamak için çıkarılan Yerel Yönetimler Şeffaflık kodu kapsamında hemen hemen bütün yerel yönetim birimleri kendine özgü kurmuş oldukları açık veri portalları aracılığıyla verilerini yayımlamaya başlamışlardır. Bu kapsamda 2016 yılında İngiltere Hükümeti tarafından yerel açık veri şampiyonu ilan edilen birimler şunlar; Barnet, Birmingham, Bristol, Cambridgeshire, Devon, Glasgow, Hampshire, Lambeth, Leeds, London, Manchester, Redbridge, Sunderland, Surrey, Trafford, Windsor ve Maidenhead’tır (Data.gov.uk, 2021).

İngiltere’de ayrıca “Yerel Yönetim Derneği (Local Government Association / GLA)”nin, yerel yönetimlerin en iyi veri yönetimi uygulamalarını geliştirmelerine yardımcı olmak için önemli girişimlerde bulunmaktadır. Bu çerçevede GLA tarafından 2019 yılında “Ulusal Yalnızlık Stratejisi”nin bir parçası olarak Elmbridge, Blackburn, Darwen, Hull City ve North Yorkshire birimlerinde pilot uygulama başlatılmıştır. Uygulamanın amacı: yerel hizmetler (yerel meclisler tarafından sağlanan hizmetler) ve hiper-yerel hizmetler (sağlık, toplum, gönüllü ve özel sektör grupları tarafından sağlanan hizmetler) hakkındaki verileri yayımlayarak yalnız yaşayan insanların bu verilere kolay bir şekilde erişimini sağlamaktır (GLA, 2021).

Öte yandan İngiltere yerel yönetimlerinin hem Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası hem de Yerel Yönetimler Şeffaf Kodu çerçevesinde; 500 sterlinin üzerindeki harcama verileri, kamu alım-satım ve ihale verileri, tedarik verileri, yerel meclisler tarafından alınan kararlar, yolsuzluk ve suç verileri, yerel yönetim birimlerinde kıdemli çalışanların maaş bilgileri, sosyal girişimlere yapılan hibe bilgileri gibi veriler yayımlanmaktadır (Lichfield City Council, 2021).

5. SONUÇ

Değişen ve dönüşen günümüz dünyasında küresel ekonomide ticari faaliyetlerin konusunu oluşturan varlıklara (petrol, doğalgaz, altın, gümüş vb. emtia) benzer şekilde artık veriler de, hem kamu sektörü hem de özel sektöre fayda sağlamak için önemli bir potansiyele sahiptir. “Dijital çağın yeni petrolü” olarak ifade edilebilen bu verilerin, potansiyellerini tam olarak gerçekleştirmek ve ondan ekonomik değer sağlamak için tıpkı ham petrolün artırılması gibi dönüştürülmesi gerekmektedir. Devletler, verileri erişilebilir ve yeniden kullanılabilir hale getirdiklerinde; vatandaşlar, kuruluşlar hatta kamu yönetimleri kendilerinin inovasyonu ve işbirliğini sağlamış olacaklardır.

“Açık veri” ve “açık devlet” kavramları birbirleriyle ilişkili kavramlardır. Açık devletin hedefleri; iyi yönetişimin ilkelerini (şeffaflık, hesap verebilirlik, katılım, verimlilik, etkinlik ve tutumluluk, kalite, rekabet edebilirlik, stratejik yönetim, performans değerlendirme ve performans denetimi vb.) hâkim kılmak ve uygulayabilir olmak ile ilgilidir. Verilerin kamunun erişimine açılması bu hedeflerin bir aracı konumundadır. Bu nedenle devletlerin verilerini kamunun (toplum, vatandaşlar) erişimine açmalarının genel olarak üç ana nedeni bulunmaktadır. Bunlar; şeffaflık, katılımcı yönetişim, sosyal ve ekonomik değer yaratmaktır.

Verilerin erişilebilir hale getirilmesi (açık veri), kamu yönetiminde yönetişimin temel ilkelerinden birisi olan “hesap verebilirliği” destekleyerek, daha fazla “şeffaflık” sağlayıp, yolsuzlukların azaltılmasına yardımcı olacaktır. Çünkü açık veri kamu yönetimlerinin faaliyetlerinin ve harcamalarının takip edilmesini kolaylaştırır. Ayrıca kamu yönetimine daha fazla vatandaş katılımını teşvik ederek, demokratik toplumu destekler.

Açık veri, vatandaşların kamu kurum ve kuruluşlarıyla, hatta politikacılarla doğrudan etkileşim kurmaları ve kamu hizmetlerinin iyileştirilmesi noktasında ihtiyaç duyulan geri bildirimlerin alınması noktasında faydalıdır. Vatandaşlar kendilerine sunulan hizmetin kalitesi ile ilgili hizmet birimine geri bildirimde bulunabilir.

Açık veri, günümüz dünyasında herkes için bir hak niteliğindedir. Bu nedenle herkes ülkesi, bölgesi, ili, ilçesi ve hatta köyüne varana kadar yaşadığı yerle ilgili alınan kararlara katılabilmesi için, açık bir veri portalı üzerinden verilere erişebilmeli ve kullanabilmelidir. Artık veriler olmadan yönetimlerin aldıkları kararlar, uyguladıkları politikalar ve harcadıkları kaynaklardan sorumlu tutmak neredeyse imkânsızdır. Bu nedenle kamu yönetimi perspektifinden açık veri, sadece vatandaş katılımının gerçekleştirilmesinde değil, vatandaş-devlet arasındaki güvenin tesis edilmesi ve kamu politikaları karar alma sürecini destekleme de önemli bir yere sahiptir.

Açık verinin gittikçe artan önemi nedeniyle çoğu ülke, hem merkezi yönetimleri hem de yerel yönetimlerinde açık veri politikalarını benimsemiş ve uygulamaya başlamıştır. “Data.gov” adresinden elde edilen verilere göre, günümüzde hali hazırda 53 ülkenin 167 farklı bölgesinde açık veri politikası uygulanmaktadır. Bunlardan en dikkat çeken ise açık veri politikaları kapsamında kurulan açık veri portallarının ilk uygulamalarını ortaya koymaları bakımından ABD ve İngiltere örnekleridir. ABD ve İngiltere’yi açık veri konusunda öne çıkaran olgu sadece merkezi bir açık veri portallarını kuran ilk örnek olmalarının yanında, her iki ülkenin de yerel yönetim birimlerinin kendilerine ait açık veri portallarının olmasıdır. Dolayısıyla her iki ülkede de kamunun verileri merkezi düzeyde erişilebilir hale getirilmesinin ötesinde, tüm yerel yönetim birimlerinin verileri de erişilebilir hale getirilmiştir. Ancak her iki ülke de gerek merkezi düzeyde gerekse yerel yönetim düzeyinde erişilebilir hale getirilen veri setleri sınırlı sayıdadır. Hem ABD’de, hem de İngiltere’de açık veri olarak paylaşılan veri setleri; harita verileri, arazi ve mülkiyet verileri, nüfus verileri, bütçe ve harcama verileri, ulaşım verileri, uluslararası ticaret verileri, mevzuatlar, suç verileri, sağlık, eğitim ve çevre verileri, seçim sonuçları ve kamu ihale sözleşmelerine ilişkin verilerden oluşmaktadır.

Devletlerin, vatandaşların gerçekten ihtiyaç duydukları şeyleri (daha iyi kamu hizmetleri, daha fazla katılım, daha fazla şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi) elde etmelerine yardımcı olacak verileri açmaya öncelik vermeleri gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmek, vatandaşların sorunu çözmek ve kamu hizmetleri kalitesini artırmak için genellikle hangi verilere ihtiyaç duyulduğunun tespit edilmesi gerekmektedir. Bunun içinde gerek paydaşlar gerekse veri analistleri ile birlikte çalışılması gerekmektedir.

Dolayısıyla açık verinin vaat etmiş olduğu faydalarının gerçekleştirilebilmesi için devletlerin mevcut açık veri politikalarını vatandaşlara yaklaştırması gerekmektedir. Aksi durumda açık veriler bir gerçeklikten ziyade bir talep olarak kalmaya devam edecektir.

Kamu politikaları oluştururken açık veri yönetimi konusunda gelişmiş ülkelerin iyi uygulamaları incelenmekte ve incelenmelidir. Türkiye’de dijital devlet uygulamaları ve açık veri yönetimi açısından bu ülke pratiklerinden durumsallık yaklaşımı gereği ülkemiz kamu yönetimine en uygun bulunanları, transfer, öykünme vb. ile aktarılmalı ve kurumsal adaptasyon çalışmaları yürütülmelidir. Bir başka anlatımla Anglo Sakson, Kıta Avrupası, Uzak Doğu veya Amerikan modellemelerinden ülkemiz için en uygun ve adapte edilebilir olanları öncelikli olmalıdır. Yeni kamu yönetimi ve yönetim açısından ABD ve İngiltere 1980’li yıllardan bu yana zaten öncü devletlerdir. Kanımızca ABD ve İngiltere açık veri yönetimi ve şeffaflık üzerine kurumsal yapılanmaları ve uygulamaları, Türkiye’nin kamu yönetiminde açık veri yönetimi ve şeffaflığa geçişinde rol model alınabilir. Lakin Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 2018 yılı ikinci yarısından bugüne ülkemizde dijital devlete geçiş açısından bir koordinatör görevinde olup, açık veri yönetimi ve şeffaflık ile dijital devlete geçiş için kurumlar arası ve kurumsal birçok projeler gerçekleştirilmektedir.

Bu konularda bir de, Singapur, Hindistan, Meksika, Fransa, Estonya, İrlanda, Polonya ve Yeni Zelanda’nın da çok hızlı ve başarılı bir gelişim süreci geçirdikleri ve dünyada rol model durumuna geldikleri yönünde de bilimsel bilgiler vardır. Bu ülkeler ekonomik kakınmayı ve inovasyonu teşvik etmek ve vatandaşlara daha iyi hizmet sunumu yollarını bulmak için hemen her alanda verilerini kullanılabilir ve erişilebilir hale getirmektedirler. Örneğin Küresel Açık Veri Endeksinin 2017 yılında 14 alanda veri paylaşımı metriği üzerinden yapmış olduğu derecelendirmede ABD, Meksika, Singapur ve Yeni Zelanda en başarılı beş açık devlet olarak yer almıştır (Open Data Barometer, 2017). Yine AB üyesi ülkelerin açık veri politikaları ve stratejilerine yönelik 2021 yılında yayımlanan “Açık Veri Olgunluk Raporu’nda (Open Data Maturity)” ise Fransa, İrlanda, İspanya, Polonya ve Estonya en başarılı beş açık avrupa ülkesi olarak öne çıkan bir başka örnektir. Açık Veri Olgunluk Raporu’nda AB üyesi ülkeler; açık verilerin etkinliği, kalitesi ve açık veri portallarının işlevselliği gibi üç kriter üzerinden değerlendirmeye tabi tutulmuştur (Data.europa.eu, 2021). Bu ülkelerin açık veri konusunda katettiği yol ve çabaları da bir başka çalışmada veya lisansüstü tez araştırmasında incelenebilir.

YAZAR BEYANI

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Etik Kurul Onayı: Bu araştırma etik kurul izni gerektiren analizleri kapsamadığından etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Yazar Katkıları: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sunmuştur.

Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Aikins, S.K ve Krane, D. (2010). Are Public Officials Obstacles to Citizen-Centered E-Government? An Examination of Municipal Administrators? Motivations and Actions, State and Local Government Review, *Public Administration Faculty Publications*, 42(2), 87-103.
- Attard, J., Orlandi, F. ve Auer, S. (2016). Value Creation Open Government Data, *49th Hawaii International Conference on System Sciences*, 2605-2614.
- Bensghir, T. K. (2017). Türkiye’de Büyük Açık Veri: Politik, Stratejik ve Yasal Çerçeve, E. ve Koç, O. (Ed.), *Büyük Veri ve Açık Veri Analitiği: Yöntemler ve Uygulamalar içinde* (193-216), Grafiker Yayınları, No: 233.
- Cabinet Office (2010). Letter to Government Departments on Opening up Data, <https://www.gov.uk/government/news/letter-to-government-departments-on-opening-up-data>, (Erişim: 02.09.2021).
- Cabinet Office (2011). Further Detail on Open Data Measures in the Autumn Statement 2011, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/61959/Further_detail_on_Open_Data_measures_in_the_Autumn_Statement_2011.pdf, (Erişim: 02.09.2021).
- Cabinet Office (2013a). G8 Open Data Charter and Technical Annex, <https://www.gov.uk/government/publications/open-data-charter/g8-open-data-charter-and-technical-annex>, (Erişim: 02.09.2021).
- Cabinet Office (2013b). Open Government Partnership: UK National Action Plan 2013, <https://www.gov.uk/government/consultations/open-government-partnership-uk-national-action-plan-2013>, (Erişim: 02.09.2021).
- Cabinet Office (2016). UK Open Government National Action Plan 2016-2018, <https://www.gov.uk/government/publications/uk-open-government-national-action-plan-2016-18/uk-open-government-national-action-plan-2016-18>, (Erişim: 02.09.2021).
- Cabinet Office (2017). Government Transformation Strategy 2017 to 2020, <https://www.gov.uk/government/publications/government-transformation-strategy-2017-to-2020>, (Erişim: 02.09.2021).
- Cahlikova, T. ve Mabillard, V. (2019). Open Data and Transparency: Opportunities and Challenges in the Swiss Context, *Public Performance & Management Review*, 43(3), 663-686, Routledge Taylor & Francis Group.
- Charalabidis, Y., Zuiderwijk, A., Alexopoulos, C., Janssen, M., Lampoltshammer, T. ve Ferro, E. (2018). *The World of Open Data Concepts, Methods, Tools and Experiences*, *Public Administration and Information Technology*, 28, Switzerland: Springer.
- Cross, R.J. ve Lu, L. (2019). Following the Money 2019: How the 50 States Rank on Online Economic Development Subsidy Transparency, Frontier Group.
- Data.europa.eu (2021). Open Data Maturity Report 2021, https://data.europa.eu/sites/default/files/landscaping_insight_report_n7_2021.pdf, (Erişim: 09.09.2021).
- Data.gov (2021). U.S. Government’s Open Data, <https://catalog.data.gov/dataset>, (Erişim: 01.09.2021).
- Data.gov.uk. (2021). U.K. Government’s Open Data, https://guidance.data.gov.uk/publish_and_manage_data/#publish-and-manage-datasets, (Erişim: 01.09.2021).
- Deloitte Analytics (2012). Open Data: Driving Growth, Ingenuity and Innovation, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/deloitte-analytics/open-data-driving-growth-ingenuity-and-innovation.pdf> (Erişim: 03.09.2021).
- Department for Digital, Culture, Media & Sport, (2020). UK National Data Strategy, <https://www.gov.uk/government/publications/uk-national-data-strategy>, (Erişim: 01.09.2021).
- Eroğlu, Ş. (2018). Açık Devlet ve Açık Devlet Uygulamaları: Türkiye’de Kamu Kurumlarına Yönelik Bir Değerlendirme, *DTCF Dergisi*, 58.1, s.462-495.
- G20 Turkey (2015). Introductory Note to the G20 Anti-Corruption Open Data Principles, <http://www.g20.utoronto.ca/2015/G20-Anti-Corruption-Open-Data-Principles.pdf> (Erişim:01.09.2021).
- GLA, (2021). Better Use of Data, <https://www.local.gov.uk/our-support/research-and-data/data-and-transparency/better-use-data>, (Erişim: 03.09.2021).
- GPO (2019). Public Aw 115-435-Jan.14, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-115publ435/pdf/PLAW-115publ435.pdf>, (Erişim, 09.09.2021).
- Hadi, H.J, Shnain, A.H., Hadishaheed, S. ve Ahmad, A.H. (2015). Big Data and Five V’s Characteristics, *International Journal of Advances in Electronics and Computer Science*, ISSN: 2393-2835, 2(1), 16-23.
- Huijboom, N. ve Broek, T. (2011). Open Data: An International, Comparison of Strategies, *European Journal of ePractice*, 12, 1-13.
- Kaplan, S. (2009). *California Budget Transparency 2.0 Online Tools for Better Government*, Frontier Group, <https://uspargedfund.org/page/usf/government-spending-transparency>, (Erişim: 03.09.2021).
- Lichfiel City Council, (2021). *Transparency and Open Data*, <https://www.lichfielddc.gov.uk/council/transparency-open-data/1>, (Erişim: 03.09.2021).
- Malamud, C., O’Reilly, T., Elin, G., Sifty, M., Holovaty, A., O’Neil, D. X., Newman, D. (2007). *8 Principles of Open Government Data*, *Open Government Working Group*, (OpenGovData.org) (Erişim: 22.08.2021).
- Manyika, J., Chui, M., Groves, P., Farrell, D., van Kuiken, S. ve Almasi Doshi, E. (2013). Open Data: Unlocking Innovation and Performance with Liquid Information, Mckinsey & Company.
- OECD (2017). Government at a Glance, https://doi.org/10.1787/gov_glance-2017-en, (Erişim: 22.08.2021).
- OECD (2019). OECD Open, Useful and Re-usable data (OURdata) Index: 2019.
- OECD (2021a). Open Government Data, <https://www.oecd.org/gov/digital-government/open-government-data.htm>, (Erişim: 01.09.2021).
- OECD (2021b). Open Data in Action-Initiatives During the İnitial Stage of the COVID-19 Pandemic.
- Open Data Barometer (2017). The Leaders Edition 30 Governments That Have Adopted The Open Data Charter, https://opendatabarometer.org/?_year=2017&indicator=ODB (Erişim: 05.09.2021).
- Open Government Partnership, (2021). Open Government Members, <https://www.opengovpartnership.org/members/>, (Erişim: 01.09.2021).
- Open Knowledge Foundation (2012). *Open Data Handbook Documentation, Release 1.0.0*, <http://opendatahandbook.kinabalucoders.org/> (Erişim: 07.09.2021).
- Open Knowledge Foundation (2021). *Tracking The State of Open Government Data*, <https://index.okfn.org/>, (Erişim: 07.09.2021).

- Shepherd, S. (2015). Freedom of Information, Right to Access Information, Open Data: Who is at the Table?, The Round Table? *The Commonwealth Journal of International Affairs*, 104(6), 715-726.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, (2018). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), E-Devlet Hizmetlerinin Geliştirilmesi Çalışma Gurubu Raporu, Yayın No: 2986, Ankara.
- TDK, (2021). Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim: 11.09.2021).
- TURCOVID19, (2021). Türkiye COVID-19 İzleme Ekranı, <https://turcovid19.com/>, (Erişim: 11.09.2021).
- Vancauwenberghe, G. ve Fawcett, J. (2018). Open Data in the United Kingdom, Loenen, B., Vancauwenberghe, G. ve Crompvoets, J. (Ed)., *Open Data Exposed içinde* (195-214), Information Technology and Law Series IT&Law 30, ASSER Press.
- World Wide Web Foundation (2021). Open Data Barometer, https://opendatabarometer.org/?_year=2017&indicator=ODB, (Erişim: 01.09.2021).